

De jämställda föräldrarna

**Vad ökar sannolikheten
för ett jämställt föräldrapenninguttag?**

Utgivare: Försäkringskassan
Analys och prognos

Upplysningar: Anna Arwidsson Hansen
010-116 90 38
anna.arwidsson.hansen@forsakringskassan.se

Sofie Cedstrand
010-116 22 36
sofie.cedstrand@forsakringskassan.se

Webbplats: www.forsakringskassan.se

Förord

Avdelningen för Analys och prognos på Försäkringskassan producerar löpande statistik, prognoser och analyser för att bidra till ökad kunskap kring socialförsäkringens effekter för individ och samhälle. Som en del i detta görs även särskilda analysrapporter publicerade inom ramen för serien Socialförsäkringsrapport. Syftet med den här studien är att fylla den kunskapslucka som finns gällande de föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningdagarna.

Rapporten beskriver vilka föräldrarna är som gör ett jämställt föräldrapenninguttag samt vilka faktorer som ökar sannolikheten för att föräldrarna ska fördela föräldrapenningdagarna mellan sig på ett jämställt sätt. Betydelsen av föräldrarnas respektive individuella egenskaper studeras liksom paregenskaper, det vill säga betydelsen av föräldrarnas individuella särdrag i relation till varandra.

Anna Arwidsson Hansen, Sofie Cedstrand, Wen Qian och Michael Wiberg, samtliga analytiker på avdelningen för Analys och prognos, har gjort rapporten.

Stockholm i juni 2013

Jan Almqvist
Verksamhetsområdeschef
Avdelningen för analys och prognos

Innehåll

Sammanfattning	5
Summary	7
De jämställda föräldrarna	9
Jämställdhet som politiskt mål.....	9
<i>Skillnad mellan mål och verklighet</i>	11
Kvinnors och mäns användande av föräldraförsäkringen	12
<i>Tidigare forskning</i>	12
<i>Studiens bidrag</i>	13
Resultat	15
De jämställda föräldrarna – en översiktlig bild	15
Betydelsen av individegenskaper	17
Betydelsen av paregenskaper	22
Slutsatser	27
Den starka betydelsen av kön	29
<i>Mäns och kvinnors inkomst har olika betydelse</i>	30
Referenser	31
Bilaga 1 Andelsmått och frekvenser	34
Bilaga 2 Urval och metod	42
Urval	42
Analysmetoder.....	43
<i>Multikolinjäritet</i>	44
Bilaga 3. Variabeln ursprungsland	45
Bilaga 4. Fördelning i län och kommun	46

Sammanfattning

Sverige är känt för att ha en av världens mest generösa föräldraförsäkringar, både vad avser längd och flexibilitet. Försäkringens främsta syfte är att skapa möjligheter för småbarnsföräldrar att kunna kombinera arbete- och familjeliv. Det finns gott om forskning som visar på att försäkringen också lyckas med det. Tillsammans med övrig familjepolitik bidrar den till i internationell jämförelse höga födelsetal och ett ökat arbetskraftsdeltagande för kvinnor. Forskningen har emellertid också visat att dess längd och stora flexibilitet kan påverka föräldrars framtida löne- och karriärutveckling, varför det är av vikt att följa upp hur försäkringen används. I den här rapporten analyseras de föräldrar som gör en jämställd fördelning av föräldrapenningdagarna.

Syftet med studien är att bidra med kunskap gällande de föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningdagarna. Detta görs genom att besvara frågorna: Vilka är föräldrarna som delar jämställt på föräldrapenningdagarna och vilka individuella och pargemensamma faktorer ökar sannolikheten för att föräldrar ska fördela föräldrapenningdagarna mellan sig på ett jämställt sätt? Ett jämställt uttag definieras som att ingen av föräldrarna tar ut mer än 60 procent av föräldrapenningdagarna och ingen tar ut färre än 40 procent.

Under de senaste tio åren har gruppen föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningdagarna nästan trefaldigats. När barnen födda 2010 fyllde två år hade 12,7 procent av deras föräldrar fördelat föräldrapenningdagarna jämställt mellan sig. Gruppen som delar jämställt är inte enbart intressant därför att den ökar i storlek utan också för att deras beteende ligger i linje med regeringens politiska mål om en jämställd fördelning av omsorgen av barnen. Dessutom finns forskning som visar på nackdelar med en snedvridning i fördelningen av såväl omsorgs- som hushållsarbete. Därtill saknas systematiska studier kring vad som karakteriserar de föräldrar som fördelar föräldrapenningen jämställt.

Tidigare forskning har pekat ut ett antal faktorer som påverkar pappors uttag av föräldrapenning. Bland dessa finns ålder, utbildning, inkomst, födelse-land och arbetsmarknadssektor. Sammanfattningsvis visar resultaten i denna studie att det även finns samband mellan flera av dessa faktorer och sannolikheten för att föräldrar ska fördela föräldrapenningdagarna jämställt mellan sig. Äldre föräldrar har mindre sannolikhet att göra ett jämställt uttag. Jämngamla föräldrar har oavsett ålder en ökad sannolikhet att dela jämställt på föräldrapenningdagarna. Ökad utbildning har en stark positiv betydelse för att föräldrapenningdagarna fördelas på ett jämställt sätt. Ju högre utbildning föräldrarna har desto större sannolikhet för ett jämställt uttag. Särskilt betydelsefullt är det att mamman har hög utbildning. Att mamman har en högskoleutbildning som är två år eller längre mer än fördubblar sannolikheten för ett jämställt uttag. Om pappan har en högre utbildning än mamman minskar det sannolikheten för jämställdhet. För-

äldrar födda i Sverige delar mer jämställt på föräldrapenningen än föräldrar födda utomlands.

Vidare visar resultaten att om båda föräldrarna arbetar i offentlig sektor ökar sannolikheten för ett jämställt uttag av föräldrapenningen, särskilt gäller detta om pappan arbetar i offentlig sektor. För mammor finns ett positivt samband mellan ökad inkomst och ökad sannolikhet för jämställdhet, detta mönster finns inte för pappor. Sannolikheten för ett jämställt uttag fördubblas om mamman är höginkomsttagare. Medan den minskar om pappan är höginkomsttagare. För pappor minskar sannolikheten för ett jämställt uttag något redan vid inkomster under taket i föräldraförsäkringen. Är pappan låginkomsttagare minskar också sannolikheten för ett jämställt uttag. Att föräldrarna har ungefär lika stor inkomst ökar däremot sannolikheten för ett jämställt uttag. Därtill är det ökad sannolikhet för en jämställd föräldrapenningfördelning om föräldrarna bor i ett storstadsområde, medan föräldrapar i övriga landet har lägre sannolikhet för ett jämställt uttag.

Tillsammans pekar resultaten på betydelsen av kvinnans position och resurstillgång i form av utbildning och inkomst för en jämställd fördelning av föräldrapenningdagarna. Dels är det av relevans att föräldrarna har jämnbördiga positioner. Särskilt viktigt verkar det vara att pappan inte har högre utbildning än mamman. Dels visar resultaten att ju högre utbildning och ju högre inkomst som mamman har desto större sannolikhet för ett jämställt uttag. Att stärka mammans position på arbetsmarknaden verkar således vara betydande om man vill uppnå ett föräldrapenninguttag som är mer jämställt.

Även om det finns faktorer, varav utbildning och inkomst är de mest betydelsefulla, som avsevärt ökar sannolikheten för ett jämställt uttag är det fortfarande en minoritet av föräldrarna i dessa grupper som delar jämställt på föräldrapenningdagarna. Fyra av fem par där mamman har en högskoleutbildning som är minst två år delar inte jämställt på föräldrapenningdagarna. 72 procent av paren där mamman är höginkomsttagare delar inte jämställt.

Resultaten visar dessutom att sannolikheten för ett jämställt föräldrapenninguttag påverkas olika beroende på om det är mamman eller pappan som förvärvar hushållets inkomster. När mamman har en hög inkomst som samtidigt utgör en majoritet av den totala hushållsinkomsten är det möjligt för familjen att avvara en betydande del av hennes inkomst för att hon ska vara hemma en längre tid. När papporna är i motsvarande situation är paren i låg utsträckning beredda att avvara hans inkomst. Detta ifrågasätter de ofta förekommande argumenten om att det är mäns höga inkomster i sig och deras stora andel av hushållsinkomsten som är anledningen till avsaknaden av jämställdhet i föräldrapenninguttaget. Huruvida du är mamma eller pappa är av större betydelse för hur ditt föräldrapenninguttag ser ut än vilken inkomst och andel av hushållets inkomst som du har. Slutsatsen som kan dras från detta är att kön är den enskilt viktigaste förklaringen till hur föräldrar fördelar föräldrapenningdagarna mellan sig. Resultaten ger också en indikation om varför politiska åtgärder som inkluderar ekonomiska incitament för att öka mäns uttag har haft svårt att uppnå önskad effekt. Normerna kopplade till könstillhörighet har förmodligen stor betydelse.

Summary

Sweden is known for having one of the world's most generous parental leave insurances, in terms of both length and flexibility. The parental leave insurance primary purpose is to create opportunities for parents to combine work and family life. There is sufficiently of research showing that the insurance also succeed in doing this. Along with other family policy it contributes to high birth rates and increased labor force participation of women. Nevertheless, research also has shown that its length and great flexibility affect female wage development and career possibilities negatively, why it is important to monitor how the insurance is used.

The purpose of this study is to fill the knowledge gap about parents who share parental benefit days equally, i.e., neither of them takes more than 60 per cent of the total number of days. This is done by answering the following two questions: 1) Who are these particular parents? 2) What are the factors that make it more likely that two parents will share parental benefit days equally?

The number of parents who share parental benefit days equally has almost tripled over the past ten years. A total of 12.7 per cent of parents of children born in 2010 had shared the parental benefit days equally at the time of the child's second birthday. These parents are worthy of study not only because their numbers have increased, but because their behaviour is consistent with the Government's policy goal that care of children should be shared equally. Moreover, research has found disadvantages associated with disproportionate allocation of both housework and care of children. In addition, no systematic studies have been conducted to identify the characteristics of parents who share parental benefit days equally.

The results of this study demonstrate that older parents are slightly less likely to share parental benefit days equally than other parents. Equally old parents have, despite age, an increased probability of sharing equally. Education has a major impact on the propensity of parents to share equally. The higher education of two parents the more likely it is that they will share parental benefit days equally. The education of the mother is particularly important. If the mother has a college education two years or longer the probability of equal sharing is more than doubled. If the father has a higher education than the mother the probability of equal sharing decreases. Parents born in Sweden – particularly the father – tend to share more equally than those born abroad.

Furthermore parents – especially the father – employed in public sector are more likely to share parental benefit days equally than parents employed in private sector. The probability that two parents will share parental benefit days equally rises along with the mother's income and is affected very positively if she is a high income earner. The probability decreases, how-

ever, if the father is either a high income earner or a low income earner. Approximate parity between their incomes also significantly increases the prospect that they will share parental benefit days equally. And finally, the probability of equal sharing increases if both parents live in a metropolitan area, while it decreases if they live somewhere else in Sweden.

All together the results show the importance of the mothers' position and her resources in the terms of education and income. If the goal is to achieve a sharing of parental benefit days that is more equal than today, it seems of importance to enhance the position of the mother.

Despite the factors that increase the probability that two parents will share parental benefit days equally, only a minority of these groups does so at this point. Education and income are the two most important factors. Despite this, 80 percent of the couples where the mother has a college education that is at least two years do not share the parental benefit days equally. 72 percent of the couples where the mother has a high income do not share equally.

The results also indicate that the probability of equal sharing is affected differently if it is the mother or the father that earns the majority of the household income. When the mother earns a high income that represents most of total household income, she and the father find it possible to do without a large percentage of her income in order for her to stay home for an extended period of time. When the father earns most of the household income in a similar manner, it is unusual that the parents will be willing to do without his income. This dynamic calls into question the frequently heard argument that a man's high income in itself and its large percentage of total household income discourages equal sharing of parental benefit days. Whether a parent is a woman or a man has a substantially greater impact on their share of parental benefit days than the size of their income or its percentage of total household income. The results clearly demonstrate that gender is the single most important determinant of the extent to which parents share parental benefit days. The results also gives an indication of why policy measures including economic incentives to increase men's use of the parental leave insurance have had problems to achieve the requested effect. Norms related to gender is probably of great importance.

De jämställda föräldrarna

När barnen födda 2010 fyllde två år hade 12,7 procent av deras föräldrar fördelat föräldrapenningdagarna mellan sig på ett jämställt sätt.¹ För barn födda tio år tidigare gjorde 4,9 procent av föräldrarna en jämställd fördelning. Det är nästan ett trefaldigande på tio år. Gruppen som delar jämställt är inte enbart intressant därför att den ökar i storlek utan också för att deras beteende ligger i linje med regeringens mål om en jämställd fördelning av omsorgen av barnen.² Det finns också en forskning som visar på nackdelar med en ojämn fördelning av det obetalda hushålls- och omsorgsarbetet.³ Det saknas dock forskning om vad som karaktäriserar de föräldrar som delar föräldrapenningen jämställt. *Syftet med den här studien är att fylla den kunskapslucka som finns gällande de jämställda föräldrarna. Detta görs genom att besvara frågorna: Vilka är föräldrarna som delar jämställt på föräldrapenningdagarna? Vilka individuella och pargemensamma faktorer ökar sannolikheten för att föräldrar ska fördela föräldrapenningdagarna mellan sig på ett jämställt sätt?*

Tabell 1 **Andel (%) barn som har föräldrar som gjort en 40/60-procentig fördelning av föräldrapenninguttaget vid 2 års ålder**

Födelseår	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
	4,0	4,9	5,8	6,8	7,5	8,7	9,2	10,0	10,9	11,9	12,7

Jämställdhet som politiskt mål

Ända sedan föräldraförsäkringen infördes 1974 har det förts diskussioner kring fördelningen av uttaget mellan kvinnor och män. Det har också regelbundet återkommit krav på att hela eller delar av försäkringen borde reserveras till respektive förälder, för att på så sätt uppnå ett mer jämställt uttag. Krav som under majoriteten av tillfällena avvisats.⁴ 1995 bröts för första gången mönstret och 30 dagar av försäkringen reserverades till vardera föräldern, den så kallade ”mamma- och pappamånaden”. År 2002 reserverades ytterligare en månad till vardera förälder. I samband med det förlängdes också försäkringen med en månad.⁵ Införandet av dessa reserverade månader har gett ett ökat manligt uttag av föräldrapenningdagar.⁶ Utöver dessa reserverade månader införde den nuvarande regeringen 2008

¹ Ett jämställt föräldrapenninguttag definieras som att ingen av föräldrarna hade tagit ut mer än 60 procent av dagarna och ingen hade tagit ut mindre än 40 procent.

² Internet 1

³ Angelov et al 2013b; Boye 2009; Boye 2008; Angelov et al 2013a

⁴ Cedstrand 2011; Klinth 2002

⁵ Ibid

⁶ Försäkringskassan 2012; ISF 2012; Försäkringskassan 2011

en jämställdhetsbonus som ett ekonomiskt incitament för föräldrar att använda föräldraförsäkringen på ett mer jämställt sätt.

Trots dessa åtgärder och trots att det sedan föräldraförsäkringen infördes har funnits politiska målsättningar⁷ om att män ska använda försäkringen i större utsträckning är det fortfarande kvinnor som tar ut majoriteten av föräldrapenningdagarna. I tabell 2 nedan framgår att kvinnor 2012 tog ut 75,6 procent av samtliga föräldrapenningdagar.⁸

Tabell 2 Andel (%) av utbetalade dagar med föräldrapenning till män respektive till kvinnor, år 1974–2012

	1974	1979	1984	1989	1994	1999	2004	2009	2010	2011	2012
Kvinnor	99,5	95,2	94,9	93,1	88,6	88,4	81,3	77,7	76,9	76,3	75,6
Män	0,5	4,8	5,1	6,9	11,4	10,6	18,7	22,3	23,1	23,7	24,4

Den nuvarande regeringen har också som explicit mål för familjepolitiken,⁹ såväl som för den övergripande jämställdhetspolitiken,¹⁰ att skapa förbättrade förutsättningar för jämställdhet mellan kvinnor och män. Detta genom bättre möjligheter att kombinera förvärvsarbete med att samtidigt kunna ta hand om barnen. Jämställdhetspolitikens mål innehåller inget specifikt mått för när och hur jämställdhet mellan kvinnor och män har uppnåtts. Däremot finns en rad områden som speglar kvinnors och mäns olika förutsättningar i hemmet och på arbetsmarknaden. Det kan vara omfattningen av och ersättningen för betalt respektive obetalt arbete, fördelningen av tillfällig föräldrapenning (vård av sjukt barn) och, det som är i fokus i den här studien, fördelningen av föräldrapenningdagarna inom ett föräldrapar.

⁷ Cedstrand 2011

⁸ Att studera fördelningen av föräldrapenningen bör inte sammanblandas med en studie av föräldraledighet, dvs. av hur länge en förälder de facto är hemma med sina barn. Förutom möjligheten att vara hemma med föräldrapenning finns också möjligheten att obetalt vara tjänstledig från arbetet för att vårda små barn till och med 18-månadersdagen, tjänstledighet i enlighet med föräldraledighetslagen. Denna obetalda tjänstledighet saknas det registeruppgifter för och det är därför inte möjligt att undersöka den utan att fråga föräldrarna eller arbetsgivarna hur länge och i vilken omfattning de varit frånvarande. En undersökning som Riksförsäkringsverket gjorde 2004 visade att sambandet mellan föräldrapenninguttag och föräldraledighet ser olika ut för mammor respektive pappor. Mammors föräldraledighet tenderar att vara längre än antalet föräldrapenningdagar de tar ut. Pappors uttag av föräldrapenningdagar korrelerar i stället starkt med deras föräldraledighetslängd, vilket innebär att det antal dagar de tar ut i storutsträckning motsvarar deras frånvaro från arbetet. Detta innebär att de siffror av föräldrapenninguttag som Försäkringskassan kan redogöra för troligtvis underskattar längden på kvinnors reella frånvaro från arbetet och ger en bild av att svenska män och kvinnor är mer jämställda än vad de i själva verket är. En uppföljande studie av föräldrapenninguttag kontra föräldraledighet samt fördelning av obetalt arbete i hemmet genomförs för närvarande av Försäkringskassan och ska avrapporteras i december 2013.

⁹ Internet 2

¹⁰ Internet 1

Skillnad mellan mål och verklighet

Vi vet dock sedan tidigare att det inte råder jämställdhet på områden som rör familjers fördelning av betalt förvärvsarbete och obetalt hushålls- och omsorgsarbete. Kvinnor lägger mer tid på obetalt hushålls- och omsorgsarbete än män.¹¹ Forskningen visar också att den ojämna fördelningen av obetalt omsorgs- och hushållsarbete till stor del uppkommer i samband med första barnet.¹² Sammanboende föräldrar med barn fördelar deltidsarbete mer ojämnt mellan sig än kvinnor och män i befolkningen i stort. En betydligt större andel sammanboende kvinnor med hemmavarande barn arbetar deltid än vad män med samma familjesituation gör.¹³ Samtidigt finns en rad studier som visar att en ojämn fördelning av omsorgs- och hushållsarbete under föräldraledigheten tenderar att leva vidare efter föräldraledigheten.¹⁴ Vidare har familjebildning en större negativ inverkan på kvinnors framtida löneutveckling än för mäns, vilket bl.a. kan förklaras av att kvinnor tar ett större familjeansvar.¹⁵ Skillnader i fördelning av obetalt hushålls- och omsorgsarbete är dessutom en viktig förklaring till könsskillnader i ohälsa i såväl Sverige¹⁶ som i Europa.¹⁷ Det har därtill visats att införandet av en pappamånad i Norge inte bara ledde till att papporna använde föräldrapenningen i större utsträckning utan också att fördelningen av hushållsarbetet blev mer jämställt.¹⁸

Tillsammans med övrig svensk familjepolitik lyfts ofta föräldraförsäkringen fram som förklaring till varför Sverige både har ett högt arbetskraftsdeltagande för kvinnor och höga fertilitetstal.¹⁹ Samtidigt finns studier som påvisar risker med en lång föräldraförsäkring med möjligheter för den ena föräldern att använda större delen av försäkringen. Risker i form av försämrad löneutveckling och glastak i karriärutvecklingen för kvinnor, just eftersom det är kvinnor som tenderar att använda majoriteten av föräldrapenningdagarna.²⁰

Det finns således flera skäl att studera den grupp av föräldrar som fördelar föräldrapenningdagarna på ett jämställt sätt mellan sig. Dels de tydliga politiska mål om en mer jämställd fördelning av både föräldrapenninguttaget och det obetalda arbetet i hemmet som finns. Dels den forskning som visar på nackdelar med en snedvridning i fördelningen av såväl omsorgs- som hushållsarbete. Fördjupad kunskap om den här gruppen torde dessutom

¹¹ Internet 3; SCB 2010; Evertsson och Neramo 2007

¹² Van der Lippe och Siegers 1994; Gauthie och Furstenberg 2002

¹³ Internet 4

¹⁴ SCB 2011; Forsell 2002; Nyberg 2004; Ahrne och Roman 1997. Det är dock inte helt klart huruvida detta kan bero på selektionseffekter.

¹⁵ Angelov et al 2013a

¹⁶ Angelov et al 2013b; Boye 2008

¹⁷ Boye 2009

¹⁸ Kotsdam och Finseraas 2011

¹⁹ Kokkonen 2011; Duvander et al 2010; Oláh och Bernhardt 2009; Duvander et al 2006; Rösen och Sundström 2002

²⁰ Datta Gupta et al 2008; Aisenbrey et al 2009

vara viktig som beslutsunderlag för eventuella framtida beslut inom familjepolitiken.

Kvinnors och mäns användande av föräldraförsäkringen

När föräldraförsäkringen infördes 1974 var den sex månader lång. Sedan dess har försäkringen stegvis förlängts och i dag har föräldrar med gemensam vårdnad rätt till 240 dagar var med föräldrapenning. Av dessa är 60 dagar reserverade för var och en av föräldrarna.²¹ En förälder kan avstå majoriteten av sina dagar till den andra föräldern, men inte de reserverade 60 dagarna.²²

Tidigare forskning

Det är sedan tidigare känt att det finns skillnader i hur föräldraförsäkringen används mellan olika föräldragrupper, särskilt har pappor studerats. Det har exempelvis visat sig finnas ett samband mellan ökat uttag för pappor och pappornas ålder, utbildning, arbetsmarknadssektor, inkomst och födelse-land.²³ Pappor med låg inkomst använder föräldrapenning i en lägre grad än de med högre inkomst. Yngre pappor tenderar att använda fler föräldrapenningdagar än äldre. Pappor med högre utbildning är hemma längre än pappor med enbart grundutbildning.²⁴ Pappor i statlig och kommunal sektor använder fler föräldrapenningdagar än de i privat sektor.²⁵ Samtidigt som pappor födda utanför Sverige tenderar att använda färre föräldrapenningdagar än pappor födda i Sverige.²⁶ De studier som undersökt mammornas föräldrapenninguttag visar att såväl mammor med låg inkomst som äldre mammor tenderar att vara hemma längre, det vill säga vara mindre jämställda. Vidare har det visat sig att om både mamman och pappan har hög utbildning är sannolikheten högre att pappan tar ut fler föräldrapenningdagar.²⁷

Det har också undersökts vilka grupper av pappor som påverkades mest av införandet av den första respektive andra reserverade månaden i föräldraförsäkringen. Införandet av den första månaden fick till följd att gruppen

²¹ Den som har ensam vårdnad om barnet har rätt till samtliga 480 dagar.

²² Den som har avstått föräldrapenningdagar till den andra föräldern har rätt att ta tillbaka dagar som det ännu inte betalats ut ersättning för. Av de totala 480 dagarna är 390 dagar med ersättning på sjukpenning- eller grundnivå och 90 dagar med ersättning på lägstanivå. De reserverade dagarna är dagar med ersättning på sjukpenningnivå. Vilken sjukpenningnivå är beräknas utifrån tidigare inkomster. Vid väldigt låga inkomster eller helt avsaknad av inkomst utgår ersättning enligt grundnivå. Från och med 2013-01-01 är ersättningen på grundnivå 225 kr/dag. För barn födda från och med 2006-07-01 är ersättningen på lägstanivå 180 kr/dag.

²³ ISF 2012; Försäkringskassan 2011; Månsdotter et al 2010; Hobson et al 2006; Bekkengen 2002; Försäkringskassan 2006; Sundström och Duvander 2002; Riksförsäkringsverket 2002; Haas 1992

²⁴ Månsdotter et al 2010; Försäkringskassan 2006

²⁵ Månsdotter et al 2010; Bygren och Duvander 2006

²⁶ Månsdotter et al 2010

²⁷ Försäkringskassan 2006

pappor som inte alls använde försäkringen minskade, medan tendensen att använda mer än en månad av försäkringen var opåverkad. De grupper som ökade sitt användande mest var de pappor där relativt få tidigare alls använt försäkringen. Det vill säga i huvudsak pappor med låg inkomst, för-gymnasial utbildning och pappor födda utomlands. Införandet av den andra reserverade månaden hade inte samma utjämnande effekt mellan de här grupperna av pappor. Reformen ledde dock till att mäns och kvinnors uttag blev mer jämnt.²⁸ Införandet av den första och den andra månaden fick således gruppen pappor som i utgångsläget tog ut mycket få föräldrapenningdagar att i genomsnitt öka sitt användande något. Däremot har varken införandet av den första eller andra reserverade månaden haft någon betydelse för storleken på gruppen föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningdagarna.²⁹

Studiens bidrag

Tidigare forskningsresultat pekar således ut ett antal faktorer som ökar sannolikheten för att pappor och mammor ska använda fler respektive färre dagar av försäkringen. Liksom det finns kunskap om vilka grupper som ändrade sitt beteende efter införandet av den första och andra reserverade månaden. Resultat som kan sammanfattas med att det verkar finnas ett samband mellan ökat uttag för pappor och pappornas ålder, utbildning, arbetsmarknadssektor, inkomst och födelseland. Samtidigt tycks det finnas ett samband mellan mammors ålder, utbildning och nivån på föräldrapenninguttaget. Frågan är om dessa resultat är giltiga även för de jämställda föräldrarna?

Utöver ett fokus på de jämställda föräldrarna som studeras här, finns ytterligare faktorer som skiljer den här studien från tidigare. För det första är det i huvudsak papporna som studerats innan och då har fokus legat på ett ökat uttag för män i allmänhet, oavsett vilka de initiala nivåerna varit. För det andra särskiljer sig den här studien genom att pappans (och i ett fåtal fall mammans) uttag tidigare har studerats separat medan vi i stället studerar *föräldrarnas uttag i relation till varandra*. Det vill säga, man har i tidigare studier tittat på faktorer som samvarierar med ett visst uttag för mamman alternativt pappan medan vi tittar på faktorer som ökar sannolikheten för att föräldrar har gjort sitt sammanlagda uttag på ett jämställt sätt. Även mammans respektive pappans individuella egenskaper och socioekonomiska särdrag relateras till varandra i den här studien. Vi studerar exempelvis inte enbart betydelsen av mammans *eller* pappans inkomst. Vi undersöker även betydelsen för fördelningen av uttaget om kvinnan är den som bidrar mest till hushållets totala inkomst i relation till om mannen är den som gör det. Fortsättningsvis kommer vi att benämna detta *paregenskaper*. Vikten av att behandla föräldrapar som en enhet har tidigare visats i en studie av tillfällig föräldrapenning,³⁰ men inte när föräldrapenning har studerats. I studien av den tillfälliga föräldrapenningen framkom att det är vanligt att kvinnan tar ut mest dagar i par där bägge tjänar under taket. I par där enbart mannen tjänar

²⁸ ISF 2012

²⁹ Försäkringskassan 2012, ISF 2012

³⁰ Eriksson 2011

över taket tar kvinnan ut ytterligare fler dagar. Par där kvinnan tjänar över taket tar hon ut något färre dagar, men fortfarande fler dagar än mannen.

Trots skillnader i relation till tidigare forskning bidrar denna forskning med erfarenheter av värde för den här studien. Vi kommer därför att undersöka om tidigare resultat även är relevanta för gruppen föräldrar som delar jämställt på föräldrapenningen. Även om tidigare forskning i huvudsak fokuserat pappornas uttagsmönster har vi valt att formulera hypoteser som inkluderar både mammor och pappor.

Sannolikheten för ett föräldrapar att vara jämställt ökar om pappan och/eller mamman:

1. Är yngre jämfört med äldre
2. Har högskoleutbildning jämfört med om de inte har högskoleutbildning
3. Är född i Sverige jämfört med utanför Sverige
4. Har höga inkomster jämfört med om de har låga inkomster
5. Arbetar i offentlig sektor jämfört med i privat sektor

För att kontrollera den eventuella stabiliteten i ovan nämnda samband kontrollerar vi även för en rad andra faktorer. Vi använder information om den kommuntyp som föräldraparet bor i, om de är sammanboende eller ej, huruvida en eller bägge föräldrarna har haft sjuk- och aktivitetsersättning, sjukpenning eller varit arbetslös minst 90 dagar under barnets första två år. Då det sedan tidigare helt saknas forskning kring betydelsen av den inbördes relationen mellan mammans och pappans socioekonomiska och demografiska särdrag utarbetar vi för denna dimension inga särskilda hypoteser utan har i stället formulerat en öppen fråga:

- Vilken betydelse har den inbördes relationen mellan mammans och pappans arbetsmarknadssektor, ålder, utbildning, inkomst och födelseland betydelse för sannolikheten att ett föräldrapar fördelar föräldrapenningdagarna jämställt mellan sig?

Resultat

Resultatdelen består av tre stycken avsnitt. Ett första kortare avsnitt – De jämställda föräldrarna – där vi tecknar en översiktlig bild av de föräldrar som fördelar föräldrapenningdagarna jämställt mellan sig. De beskrivs genom bivariata korstabeller, bl.a. utifrån de socioekonomiska och demografiska variabler som tidigare studier pekat ut som viktiga för mammors och pappors föräldrapenninguttag. I den andra delen – Betydelsen av Individegenskaper – presenteras resultat ifrån en regression som visar vilka individuella egenskaper hos mammor respektive pappor som ökar eller minskar sannolikheten för en jämställd fördelning av föräldrapenningdagarna. I den tredje och sista delen – Betydelsen av paregenskaper – redovisar vi resultat för betydelsen av paregenskaper. Detta genom en regression där hänsyn tas till paret och hur föräldrarnas inbördes egenskaper i relation till varandra påverkar sannolikheten för ett jämställt uttag av föräldrapenningdagarna.³¹

De jämställda föräldrarna – en översiktlig bild

Ett helt jämställt uttag av föräldrapenningdagar kan sägas vara uppnått när hälften av dagarna inom ett föräldrapar betalas ut till mamman och hälften till pappan. Emellertid är det etablerat att i allmänhet klassificera en fördelning om 40/60 som jämställd.³² I den här studien definierar vi det därför som ett jämställt föräldrapenninguttag när högst 60 procent av de utbetalda föräldrapenningdagarna har betalats ut till pappan och minst 40 procent till mamman, eller tvärtom.

Gruppen som studeras har barn födda 2009.³³ För att undvika situationer där någon av föräldrarna använder föräldrapenningdagar för ett tidigare barn har endast föräldrarnas första gemensamma barn inkluderats. Sammantaget rör det sig om 50 092 barn vars föräldrar under perioden haft möjlighet att fördela föräldrapenningen jämställt mellan sig. Av dessa var det 6 538 (cirka 13 procent)³⁴ föräldrapar som gjorde en jämställd fördelning. Vidare studeras föräldrapenninguttaget under barnets två första år. Anledningen är att majoriteten av föräldrapenningdagarna för barn används under barns två

³¹ Mer detaljerad information kring valda analysmetoder se bilaga 2.

³² Denna fördelning används bland annat i Statistiska Centralbyråns undersökningar för att mäta exempelvis kvinnors och mäns representation i en yrkeskategori eller i olika politiska sammanhang, såsom riksdagens sammansättning (SCB 2010).

³³ För en djupare diskussion kring urval och analysmetod se bilaga 2.

³⁴ Anledningen till att den här siffran är något högre än den som presenteras inledningsvis (tabell 1) beror på att vi i den här analysen har gjort ett något annorlunda urval än vad Försäkringskassan traditionellt gör vid sina analyser av andelen par som delar jämställt på dagarna. För att få jämförbarhet över tid presenteras i tabell 1 siffran för barn födda 2009 utifrån den urvalsmodell som Försäkringskassan traditionellt gör. För vidare diskussion kring urvalsprinciper se bilaga 2.

första år.³⁵ Under de två första åren är föräldrars frånvaro från arbetsmarknaden som längst och därmed är den här perioden av störst intresse ur ett jämställdhetsperspektiv.

Om man studerar föräldrarna utifrån de socioekonomiska och demografiska variabler som tidigare studier pekat ut som viktiga för mammors och pappors föräldrapenninguttag framkommer att högst andel jämställda par (20 procent) finns bland föräldrapar där bägge föräldrarna är 30–34 år.³⁶ Därefter är det föräldrar där ena eller bägge parter är mellan 35 och 39 år som delar mest jämställt (16 procent). Angående utbildning är det klart högst andel föräldrapar som delar jämställt på dagarna om båda föräldrarna har en högskoleutbildning som är två år eller längre. Bland dessa är det 25 procent som delar jämställt. Lägst andel jämställda par finns bland dem där ingen av föräldrarna har gymnasieutbildning, bland dem delar 4 procent jämställt. Den kombination av inkomster hos föräldrarna där högst andel delar jämställt på föräldrapenningdagarna är när mammans PGI³⁷ är högre än 10 prisbasbelopp³⁸ samtidigt som pappans är mellan 7,5 och 10 prisbasbelopp. Av dessa föräldrapar delar 34 procent jämställt. Lägst andel jämställda par finns bland dem där ingen av föräldrarna har en PGI på mer än 5 prisbasbelopp, 7 procent av de föräldrarna delar jämställt på dagarna.

Huruvida föräldrarna är födda i Sverige eller inte påverkar också hur stor andel som gör ett jämställt uttag. Bland dem där båda föräldrarna är födda i Sverige är det 15 procent som delar jämställt på föräldrapenningdagarna. Det skiljer sig inte nämnvärt från dem där mamman är född utanför Sverige och pappan är född i Sverige. Bland dem delar 13 procent jämställt, vilket kan jämföras med 5 procent bland dem där ingen är född i Sverige. Det är också en större andel föräldrapar av dem som är sammanboende som delar jämställt på dagarna (14 procent) jämfört med dem som inte är sammanboende (7 procent). 31 procent av föräldraparen där mamman arbetar i statlig sektor och pappan i kommun eller landsting delar jämställt på föräldrapenningdagarna. Vilket är den kombination av sektorstillhörighet där högst andel gör en jämställd fördelning. Även om par där bägge arbetar statligt inte kommer långt efter med en andel på 29 procent. Gällande hemkommun finns högst andel jämställda par i storstäder och förortskommuner till storstäder där 16 procent delar jämställt.

Att beskriva par som delar jämställt på föräldrapenningen utifrån hur stor andel som återfinns inom olika grupper ger en viss indikation om vilka faktorer som är viktiga för ett jämställt uttag. Det är emellertid först när dessa olika variabler relateras till varandra som vi kan säga något om deras betydelse var för sig och även uttala oss om vad som ökar sannolikheten för ett jämställt uttag. Detta görs i följande avsnitt. Vi kontrollerar även här för ytterligare variabler som kan vara av relevans för fördelningen.

³⁵ Försäkringskassan 2012

³⁶ För tabeller över andel och antal för de olika variablerna se bilaga 1.

³⁷ Mäts här i pensionsgrundande inkomst = PGI. Detta baseras på samtliga inkomster som ligger till grund för den enskildes pension. Även ersättningar från socialförsäkring inkluderas.

³⁸ Prisbasbeloppet för 2008 har använts här och det var 41 000 kronor.

Betydelsen av individegenskaper

I tabell 3 nedan presenteras vilka individegenskaper (variabler) hos mammor respektive pappor som ökar eller minskar sannolikheten för att föräldrapar fördelar föräldrapenningdagarna mellan sig på ett jämställt sätt.

Den första variabeln i tabellen är ålder, vilken relaterar till hypotes 1 (sannolikheten för att ett föräldrapar ska vara jämställt ökar om pappan och/eller mamman är yngre jämfört med äldre). Resultaten visar att när en mamma eller pappa är 40 år och äldre minskar sannolikheten för en jämställd fördelning av föräldrapenningdagarna jämfört med föräldrar mellan 30 och 39 år. Sannolikheten minskar något mer för mammor (oddskvot 0,75) än för pappor (oddskvot 0,83). Jämförs mammor och pappor mellan 20 och 29 med de mellan 30 och 39 år framkommer inga signifikanta skillnader. Om en pappa eller mamma är över eller under 40 år när de får sitt första gemensamma barn har således betydelse för graden av jämställdhet i deras föräldrapenninguttag.

Vår andra hypotes rörde utbildning (sannolikheten för att ett föräldrapar ska vara jämställt ökar om pappan och/eller mamman har högskoleutbildning jämfört med om de inte har högskoleutbildning), vilket också är den andra variabeln som presenteras i tabell 3. Här framkommer att det är en betydligt ökad sannolikhet för jämställt uttag om mamman har en eftergymnasial utbildning jämfört med gymnasieutbildning. För mammor som har en eftergymnasial utbildning kortare än 2 år ökar sannolikheten för ett jämställt uttag kraftigt (oddskvot 1,93), jämfört med de med gymnasial utbildning. För mammor med högskoleutbildning som är minst två år är sannolikheten än starkare (oddskvot 2,29). När det gäller pappans utbildning återkommer samma mönster, dock inte lika starkt som för mammorna. En eftergymnasial utbildning kortare än två år hos pappan ger en viss ökad sannolikhet (oddskvot 1,31), men det är med eftergymnasial utbildning minst två år som sannolikheten ökar rejält (oddskvot 1,70).

Den tredje variabeln i tabell 3 är födelseland och motsvaras av hypotes 3 (sannolikheten för ett föräldrapar att vara jämställt ökar om pappan och/eller mamman är född i Sverige jämfört med utanför Sverige). Resultaten visar en ökad sannolikhet för ett jämställt uttag om bägge föräldrarna är födda i Sverige jämfört med om de är födda utanför Sverige. Här framkommer också skillnader beroende på om det är mamman eller pappan som är utlandsfödd. Är pappan född i Europa utanför EU eller i kategorin kallad "övriga länder"³⁹ är sannolikheten att dela jämställt betydligt mindre (oddskvoter mellan 0,51 och 0,56) än om han är född i Sverige. Även pappor födda i "USA med flera länder" har en minskad sannolikhet (oddskvot 0,62) jämfört med svenskfödda pappor.

Om mamman kommer från EU utom Norden (oddskvot 0,76) eller "övriga länder" (oddskvot 0,78) minskar sannolikheten att paret ska dela jämställt jämfört med om mamman är svenskfödd. Det finns även en viss minskad sannolikhet för jämställt uttag och om mamman är född i Europa utanför EU

³⁹ För beskrivningar vilka länder som ingår i respektive kategori se bilaga 3.

(oddskvot 0,80). I övrigt finns inga statistiskt säkerställda skillnader mellan grupperna med avseende på mammans födelse-land.

I den fjärde variabeln i regressionen kontrollerar vi för om föräldrarna är sammanboende eller ej. En jämförelse mellan föräldrapar som bor tillsammans respektive inte bor på samma adress visar att de som bor tillsammans har en ökad sannolikhet att fördela föräldrapenningdagarna jämförbart mellan sig (oddskvot 1,30).

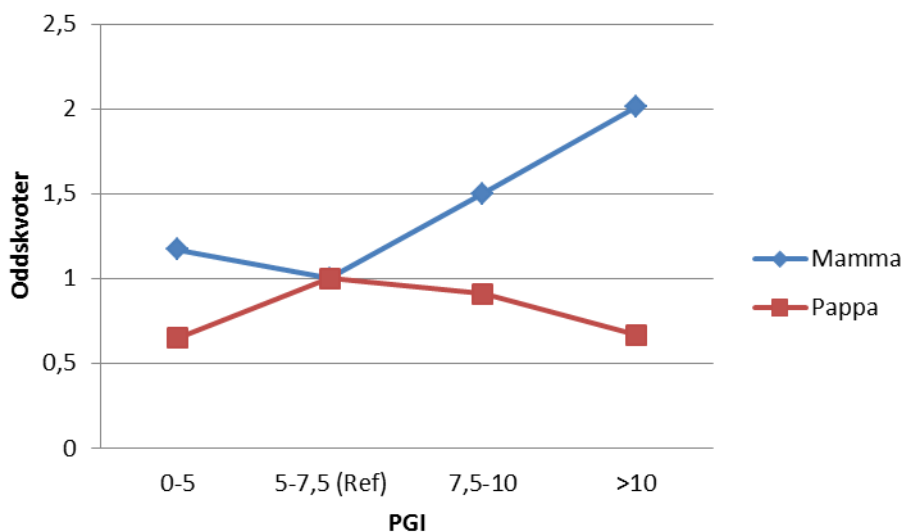
I den femte variabeln undersöks vår fjärde hypotes, inkomst (sannolikheten för ett föräldrapar att vara jämförbart ökar om pappan och/eller mamman har höga inkomster jämfört med om de har låga inkomster). Resultaten illustreras även i figur 1 nedan. Här framkommer att pappor med de lägsta respektive de högsta inkomsterna har minst sannolikhet att dela jämförbart på föräldrapenningdagarna. Årsinkomster (mätt i PGI⁴⁰) hos pappor på 0–5 prisbasbelopp⁴¹ minskar sannolikheten för ett jämförbart uttag i betydande grad (oddskvot 0,65) jämfört med årsinkomster på 5–7,5 prisbasbelopp. Liksom årsinkomster över 10 prisbasbelopp också avsevärt minskar sannolikheten för ett jämförbart uttag (oddskvot 0,67). Om en pappa har en årlig inkomst om 7,5–10 prisbasbelopp jämfört med 5–7,5 prisbasbelopp påverkas också sannolikheten att dela jämförbart på föräldrapenningdagarna negativt, dock inte starkt (oddskvot 0,91).

För mammorna är resultaten annorlunda. Om mamman har en inkomst på 7,5–10 prisbasbelopp ökar sannolikheten att dela jämförbart jämfört med om mamman har en inkomst i klassen 5–7,5 prisbasbelopp (oddskvot 1,50). För kvinnor med inkomst över 10 prisbasbelopp är sannolikheten kraftigt ökad (oddskvot på 2,01). Med ökad inkomst för mamman ökar därmed också sannolikheten att fördela föräldrapenningdagarna på ett jämförbart sätt, bortsett från för mammor i den lägsta inkomstklassen där sannolikheten är något högre än i nästa inkomstklass.

⁴⁰ Mäts här i pensionsgrundande inkomst = PGI. Detta baseras på samtliga inkomster som ligger till grund för den enskildes pension. Även ersättningar från socialförsäkring inkluderas.

⁴¹ Prisbasbeloppet för 2008 var 41 000 kronor.

Figur 1 Sannolikhet för jämställt föräldrapenninguttag beroende på mammans och pappans inkomst

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

När boendekommun studeras framkommer att det är störst sannolikhet för ett jämställt uttag om föräldrarna är bosatta i någon av landets storstäder eller dess förortskommuner. Personer boende i större städer⁴² med förorter har en något mindre sannolikhet att dela jämställt jämfört med boende i storstäder⁴³ med dess förorter (oddsquotient 0,86). När personer boende i glesbygd⁴⁴ jämförs med personer i storstäder visar det sig att glesbygdsbor har betydligt lägre sannolikhet (oddsquotient 0,65) att fördela föräldrapenningdagarna på ett jämställt sätt. Detsamma gäller för föräldrar som bor i gruppen "resterande kommuner"⁴⁵ (oddsquotient 0,68). Resultaten för denna kategori är emellertid något svårtolkade eftersom det är en stor spridning i typen av kommuner i denna grupp. Här finns bland annat turismkommuner, pendlingskommuner och varuproducerande kommuner. Klart är dock att resultatet sammantaget visar att det är en betydligt ökad sannolikhet för ett jämställt uttag för föräldrar som bor i storstadsområden jämfört med personer i övriga landet.

Den sjunde variabeln motsvarar hypotes 5 (sannolikheten för ett föräldrar att vara jämställt ökar om pappan och/eller mamman arbetar i offentlig sektor jämfört med i privat sektor). Här framkommer att hos pappor ger anställning inom kommun/landsting en betydligt större sannolikhet för ett jämställt uttag jämfört med anställning i privat sektor (oddsquotient 1,45). Även om pappor har en anställning i statlig sektor jämfört med privat ökar sannolikheten för att dela jämställt, dock inte lika mycket som om de arbetar i kommun eller landsting (oddsquotient 1,32). Om en mamma arbetar i statlig

⁴² Exempelvis Helsingborg, Skövde, Karlstad, Uppsala och Luleå.

⁴³ Göteborg, Malmö och Stockholm.

⁴⁴ Exempelvis Torsby, Sollefteå, Mora och Piteå.

⁴⁵ Pendlingskommuner, turism- och besöksnäringkommuner, varuproducerande kommuner, kommuner i tätbefolkad region,

sektor jämfört med privat ökar sannolikheten för ett jämställt uttag något (oddskvot 1,22). En jämförelse mellan kommunal/landsting och privat sektor ger ingen signifikant skillnad för mammorna. Därtill visar resultaten att för såväl mammor som pappor som inte förvärvsarbetar är det en minskad sannolikhet för ett jämställt uttag jämfört med mammor respektive pappor som arbetar i privat sektor. Särskilt starkt är detta sambandet för pappor (pappor oddskvot 0,60, mammor oddskvot 0,87). Resultaten från regressionen visar med andra ord att sannolikheten för ett jämställt uttag minskar om pappan antingen arbetar i privat sektor eller inte förvärvsarbetar alls jämfört med om han arbetar i staten eller kommun/landsting. Mammans sektortillhörighet tycks således inte ha stor betydelse för sannolikheten att dela jämställt på föräldrapenningdagarna, medan pappans sektortillhörighet verkar ha det.

Tabell 3 Betydelsen av mammans respektive pappans individuella egenskaper för ett jämställt föräldrapenninguttag⁴⁶

Förklarande variabler	Oddsquoter (konfidensintervall)
Ålder	
Mamma 20–29	1,00 (0,93–1,07)
Mamma 30–39 (Ref.)	1,00
Mamma 40+	0,75 (0,63–0,88) ***
Pappa 20–29	0,95 (0,88–1,02)
Pappa 30–39 (Ref.)	1,00
Pappa 40+	0,83 (0,75–0,91) ***
Utbildning	
Mamma förgymnasial	1,04 (0,89–1,21)
Mamma gymnasial (Ref.)	1,00
Mamma eftergymnasial kortare än 2 år	1,93 (1,70–2,20) ***
Mamma eftergymnasial minst 2 år	2,29 (2,12–2,47) ***
Pappa förgymnasial	1,16 (1,03–1,30) **
Pappa gymnasial (Ref.)	1,00
Pappa eftergymnasial kortare än 2 år	1,31 (1,16–1,48) ***
Pappa eftergymnasial minst 2 år	1,70 (1,59–1,82) ***
Födelse land	
Mamma Sverige (Ref.)	1,00
Mamma övriga Norden	0,96 (0,75–1,23)
Mamma EU utom Norden	0,78 (0,66–0,94) ***
Mamma Europa utom EU	0,80 (0,62–1,03) *
Mamma USA med flera	0,70 (0,43–1,13)
Mamma övriga länder	0,76 (0,66–0,87) ***
Pappa Sverige (Ref.)	1,00
Pappa övriga Norden	0,95 (0,73–1,23)
Pappa EU utom Norden	0,71 (0,60–0,85) ***
Pappa Europa utom EU	0,51 (0,39–0,67) ***
Pappa USA med flera	0,62 (0,40–0,95) **
Pappa övriga länder	0,56 (0,48–0,65) ***
Sammanboende eller inte 2011	
Sammanboende Nej (Ref.)	1,00
Sammanboende Ja	1,30 (1,15–1,48) ***
Inkomst 2008 (PGI)	
Mamma 0–5 prisbasbelopp	1,17 (1,09–1,27) ***
Mamma 5–7,5 prisbasbelopp (Ref.)	1,00
Mamma 7,5–10 prisbasbelopp	1,50 (1,39–1,62) ***
Mamma >10 prisbasbelopp	2,01 (1,81–2,22) ***
Pappa 0–5 prisbasbelopp	0,65 (0,59–0,71) ***
Pappa 5–7,5 prisbasbelopp (Ref.)	1,00
Pappa 7,5–10 prisbasbelopp	0,91 (0,84–0,97) ***
Pappa >10 prisbasbelopp	0,67 (0,61–0,73) ***

⁴⁶ Logistisk regression. Resultaten för en given variabel ska tolkas som skillnaden i odds från dess referensgrupp när samtliga andra variabler hålls konstanta. I rapporten approximeras skattade oddsquoter som relativa risker och tolkas därmed som skillnader i sannolikheter.

Förklarande variabler	Oddsquoter (konfidensintervall)
Kommuntyp 2011	
Storstäder och förortskommuner till storstäderna (Ref.)	1,00
Större städer och förortskommuner till större städer	0,86 (0,80–0,92) ***
Glesbygdskommuner och kommuner i glesbefolkad region	0,65 (0,55–0,78) ***
Resterande kommuner	0,68 (0,63–0,74) ***
Sektor 2009	
Mamma privat (Ref.)	1,00
Mamma kommun/landsting	0,95 (0,89–1,02)
Mamma statlig	1,22 (1,11–1,34) ***
Mamma ej förvärvsarbetande	0,87 (0,77–0,98) **
Pappa privat (Ref.)	1,00
Pappa kommun/landsting	1,44 (1,32–1,57) ***
Pappa statlig	1,31 (1,20–1,44) ***
Pappa ej förvärvsarbetande	0,60 (0,49–0,74) ***
Sjuk- och Aktivitetsersättning minst 90 dagar¹	
Mamma Nej (Ref.)	1,00
Mamma Ja	1,19 (0,87–1,62)
Pappa Nej (Ref.)	1,00
Pappa Ja	0,61 (0,34–1,08) *
Sjukpenning minst 90 dagar¹	
Mamma Nej (Ref.)	1,00
Mamma Ja	1,37 (1,15–1,62) ***
Pappa Nej (Ref.)	1,00
Pappa Ja	0,54 (0,39–0,74) ***
Registrerad som arbetssökande minst 90 dagar¹	
Mamma Nej (Ref.)	1,00
Mamma Ja	0,88 (0,80–0,96) ***
Pappa Nej (Ref.)	1,00
Pappa Ja	0,92 (0,83–1,01) *

¹ För att säkerställa att det inte finns andra faktorer som påverkar möjligheterna att fördela föräldrapeningdagarna mellan sig på ett jämställt sätt har vi kontrollerat för sjukdom och arbetslöshet genom att studera sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt arbetslöshet. Grupperna som berörs av dessa grupper är små. Dessa faktorer är enbart med i modellen som kontrollvariabler och diskuteras därför inte i texten. Övriga resultat gäller således även med hänsyn tagen till sjukdom och arbetslöshet.

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

Källa: Försäkringskassans beräkningar

Betydelsen av paregenskaper

Vi har hittills studerat hur föräldrarnas individuella egenskaper påverkar sannolikheten för ett jämställt uttag. Det finns också möjlighet att paregenskaper kan vara av betydelse, något som inte studerats tidigare. Det vill säga föräldrarnas resurser och individuella karaktäristika i relation till varandra. Det kan till exempel vara så att det inte enbart är kvinnans faktiska inkomst som är av betydelse, utan även hur stor andel hennes inkomst utgör av hushållets totala inkomst. Utöver variabler som kan vara relationella som t.ex. ålder, utbildningslängd och inkomst kontrollerar vi även för faktorer som är samma för bägge föräldrarna i ett föräldrapar så som boendekommun

och huruvida de är sammanboende eller ej. Dessutom kontrollerar vi för genomsnittlig ålder och inkomst i hushållet.

När det gäller ålder är det störst sannolikhet för ett jämställt uttag om föräldrarna är ungefär jämngamla. Större åldersskillnader (om mer än fem år) har en negativ inverkan oavsett om det är mamman eller pappan som är den som är äldre. Att pappan är äldre har dock en mindre negativ betydelse (oddskvot 0,85) än om mamman är äldre (oddskvot 0,71), jämfört med om föräldrarna är ungefär jämngamla.

När det kommer till utbildning visar resultaten att sannolikheten för ett jämställt uttag är mindre om pappan har högre utbildning än mamman. Om pappan har en utbildning som är mer än två utbildningsnivåer⁴⁷ högre än mammans minskar sannolikheten betydligt (oddskvot 0,64). Om pappans utbildning är en utbildningsnivå högre än mammans minskar sannolikheten något (oddskvot 0,84). Huruvida mamman har längre utbildning än pappan förefaller inte påverka sannolikheten för ett jämställt uttag.

Om båda föräldrarna är födda utanför Sverige minskar sannolikheten för ett jämställt uttag tydligt (oddskvot 0,44). Om pappan är född i Sverige och mamman utanför Sverige finns ingen säkerställd skillnad i sannolikhet för ett jämställt uttag jämfört med om bägge föräldrarna är födda i Sverige. Är däremot pappan utlandsfödd och mamman svenskfödd påverkar det sannolikheten negativt något (oddskvot 0,80), jämfört med om båda föräldrarna är födda i Sverige.

Sannolikheten för ett jämställt föräldrapeninguttag är störst om föräldrarna har ungefär lika stor pensionsgrundande inkomst. Om mamman tjänar 60–79 procent av hushållets pensionsgrundande inkomst är det i princip lika stor sannolikhet för ett jämställt uttag som om föräldrarna tjänar ungefär lika mycket. Om däremot pappan är den som tjänar 60–79 procent av hushållsinkomsten minskar sannolikheten för ett jämställt uttag dramatiskt (oddskvot 0,64)⁴⁸. Då vi i modellen även kontrollerar för hushållets faktiska inkomstnivå gäller resultaten oavsett hur stora hushållets inkomster är.

Det är således en betydande skillnad mellan föräldrapars beteende beroende på vem av föräldrarna som tjänar mest. Mönstret ser olika ut beroende på vem av föräldrarna det är som har den högsta inkomsten. Det resultatet förstärks av att sannolikheten för ett jämställt uttag minskar än mer dramatiskt om kvinnan är den i hushållet som tjänar mer än 80 procent av hushållets genomsnittliga PGI (oddskvot 0,51) Detta betyder emellertid inte att pappan är den som tar ut majoriteten av föräldrapeningdagarna utan även i hushåll där mamman står för mer än 80 procent av hushållets inkomst tar

⁴⁷ Med utbildningsnivå åsyftas nivåerna som används i den individuella regressionen: förgymnasial, eftergymnasial kortare än 2 år, eftergymnasial minst 2 år. En skillnad i utbildning med en nivå kan till exempel vara att mamman har gymnasieutbildning och pappan har en eftergymnasial utbildning som är kortare än två år.

⁴⁸ Det ska påpekas att storleken på grupperna skiljer sig markant. Gruppen där mamman står för 60–79 procent av inkomsten utgörs av 3 215 hushåll. Gruppen där pappan står för 60–79 procent av inkomsten består av 11 896 hushåll. Se tabell 35 i bilaga 1.

hon i genomsnitt ut 90 procent av samtliga föräldrapenningdagar.⁴⁹ Majoriteten av mammorna i den här gruppen har emellertid en PGI på mellan 0 och 5 prisbasbelopp (maximalt 17 000 kr per månad), vilket innebär att den andre föräldern maximalt har en pensionsgrundande inkomst på drygt 4 000 per månad.

Resultaten från individregressionen gällande betydelsen av sektorstillhörighet bekräftas här. Mest ökar sannolikheten för ett jämställt uttag om båda föräldrarna arbetar inom offentlig sektor jämfört med om båda arbetar privat (oddskvot 2,08). Nästan lika stor betydelse har det om pappan arbetar i offentlig sektor samtidigt som mamman arbetar privat (oddskvot 1,74), jämfört med om bägge arbetar privat. Att pappan arbetar i offentlig sektor har därmed en stor betydelse för sannolikheten för ett jämställt uttag. Om ingen av föräldrarna förvärvsarbetar, alternativt om pappan är den som inte förvärvsarbetar och mamman arbetar i privat sektor minskar sannolikheten för ett jämställt uttag dramatiskt (oddskvot 0,7 respektive 0,53).

⁴⁹ Se tabell 36 i bilaga 1.

Tabell 4 Betydelsen av fördelningen av faktorer inom paret för ett jämställt föräldrapenninguttag⁵⁰

Förklarande variabler	Oddsquoter (konfidensintervall)
Åldersskillnad inom hushållet	
Pappa >5 år äldre	0,85 (0,79–0,92) ***
0–5 års skillnad (Ref.)	1,00
Mamma >5 år äldre	0,71 (0,59–0,86) ***
Skillnad i utbildning inom hushållet	
Pappa +1 utbildningsnivå	0,84 (0,76–0,94) ***
Pappa +2 utbildningsnivå	0,64 (0,57–0,73) ***
Ingen skillnad (Ref.)	1,00
Mamma +1 utbildningsnivå	0,96 (0,88–1,05)
Mamma +2 utbildningsnivå	0,98 (0,91–1,05)
Födelse land	
Båda födda i Sverige (Ref.)	1,00
Pappa född i Sverige	0,92 (0,82–1,02)
Mamma född i Sverige	0,80 (0,71–0,91) ***
Ingen född i Sverige	0,44 (0,38–0,5) ***
Sammanboende eller inte 2011	
Nej (Ref.)	1,00
Ja	1,51 (1,34–1,71) ***
Mammans andel av hushållets inkomst 2008	
Ingen inkomst i hushållet	0,78 (0,52–1,15)
Mamma 0–19 %	1,03 (0,92–1,16)
Mamma 20–39 %	0,64 (0,60–0,69) ***
Mamma 40–59 % (Ref.)	1,00
Mamma 60–79 %	0,90 (0,80–1,01) *
Mamma 80+ %	0,51 (0,42–0,61) ***
Kommuntyp 2011	
Storstäder och förortskommuner till storstäderna (Ref.)	1,00
Större städer och förortskommuner till större städer	0,81 (0,76–0,87) ***
Glesbygdskommuner och kommuner i glesbefolkad region	0,53 (0,45–0,63) ***
Resterande kommuner	0,57 (0,53–0,62) ***
Sektor 2009	
Pappa privat, mamma offentlig	1,10 (1,02–1,18) ***
Pappa privat, mamma ej förvärsarbetande	0,83 (0,72–0,96) **
Pappa offentlig, mamma privat	1,74 (1,57–1,92) ***
Båda privat (Ref.)	1,00
Båda offentlig	2,08 (1,91–2,26) ***
Pappa offentlig, mamma ej förvärsarbetande	0,97 (0,74–1,27)
Båda ej förvärsarbetande	0,70 (0,50–0,98) **
Pappa ej förvärsarbetande, mamma privat	0,53 (0,37–0,76) ***
Pappa ej förvärsarbetande, mamma offentlig	0,71 (0,49–1,02) *

⁵⁰ Logistisk regression. Resultaten för en given variabel ska tolkas som skillnaden i odds från dess referensgrupp när samtliga andra variabler hålls konstanta. I rapporten approximeras skattade oddsquoter som relativa risker och tolkas därmed som skillnader i sannolikheter.

Förklarande variabler	Oddsquoter (konfidensintervall)
Sjuk- och aktivitetsersättning¹	
Båda haft SA minst 90 dagar	1,14 (0,34–3,85)
Pappan haft SA minst 90 dagar	0,39 (0,21–0,74) ***
Mamman haft SA minst 90 dagar	1,00 (0,73–1,37)
Ingen i hushållet (Ref.)	1,00
Sjukpenning minst 90 dagar¹	
Båda haft sjukpenning minst 90 dagar	0,00 (0,00–>999)
Pappan haft sjukpenning minst 90 dagar	0,53 (0,39–0,73) ***
Mamman haft sjukpenning minst 90 dagar	1,32 (1,12–1,57) ***
Ingen i hushållet (Ref.)	1,00
Registrerad som arbetssökande minst 90 dagar¹	
Båda arbetsökande minst 90 dagar	0,73 (0,63–0,86) ***
Pappan arbetsökande minst 90 dagar	0,75 (0,68–0,84) ***
Mamman arbetsökande minst 90 dagar	0,79 (0,72–0,87) ***
Ingen i hushållet (Ref.)	1,00
Genomsnittlig ålder i hushållet	
20–29 år	0,81 (0,76–0,86) ***
30–39 år (Ref.)	1,00
40 år +	0,67 (0,59–0,77) ***
Genomsnittlig PGI i hushållet 2008	
0–5 prisbasbelopp	1,15 (1,05–1,27) ***
5–7,5 prisbasbelopp (Ref.)	1,00
7,5–10 prisbasbelopp	1,50 (1,40–1,61) ***
>10 prisbasbelopp	1,82 (1,66–1,99) ***

¹ För att säkerställa stabiliteten i resultaten har vi även kontrollerat för sjukdom och arbetslöshet genom att studera sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt arbetslöshet. Grupperna som berörs av dessa grupper är små. Dessa faktorer är enbart med i modellen som kontrollvariabler och diskuteras därför inte i texten. Övriga resultat gäller således även med hänsyn tagen till sjukdom och arbetslöshet.

*** p<0.01, ** p<0.05, * p<0.10

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Slutsatser

Denna rapport har studerat vilka faktorer som ökar sannolikheten för att föräldrapar ska göra ett jämställt föräldrapenninguttag. De jämställda föräldrarna är en grupp som det sedan tidigare saknas kunskap om. Analysen har dels gjorts utifrån fem hypoteser. Sannolikheten för ett föräldrapar att göra en jämställd fördelning av föräldrapenningdagarna ökar om pappan och/eller mamman.⁵¹

1. Är yngre jämfört med äldre
2. Har högskoleutbildning jämfört med om de inte har högskoleutbildning
3. Är född i Sverige jämfört med utanför Sverige
4. Har höga inkomster jämfört med om de har låga inkomster
5. Arbetar i offentlig sektor jämfört med i privat sektor

Då det sedan tidigare helt saknas forskning kring betydelsen av paregenskaper, det vill säga den inbördes relationen mellan mammans och pappans individuella socioekonomiska och demografiska särdrag har detta också studerats.

Resultaten visar att den första hypotesen rörande ålder delvis får stöd, även om ålder i vår studie inte alls har lika stark betydelse som i studier där mäns ökade föräldrapenninguttag i allmänhet har studerats. Det vi ser är att om mamman eller pappan är 40 år eller äldre minskar sannolikheten för ett jämställt uttag. Dessutom kan vi med vår studie av den inbördes relationen mellan mammans och pappans ålder även konstatera att en stor åldersskillnad minskar sannolikheten för ett jämställt uttag.

Hypotesen om att högskoleutbildning har en positiv betydelse för ett jämställt uttag får ett mycket tydligt stöd. Både högskoleutbildning för mamman och för pappan har en betydande positiv inverkan för en jämställd föräldrapenningfördelning, särskilt viktig är mammans utbildning. Sannolikheten för ett jämställt uttag mer än fördubblas om mamman har en högskoleutbildning som är 2 år eller längre, jämfört med om hon har en gymnasieutbildning. Vi visar därtill att sannolikheten för ett jämställt uttag är mindre om pappan har en högre utbildning än mamman.

Även den tredje hypotesen kring födelseland får stöd. Sannolikheten för ett jämställt uttag ökar om båda föräldrarna är födda i Sverige, särskilt mycket ökar den om pappan är svenskfödd. De svenskfödda papporna skiljer ut sig genom att de i genomsnitt tar ut fler dagar än pappor födda utanför Sverige

⁵¹ Dessutom har vi kontrollerat betydelsen av i vilken typ av kommun som föräldraparet bor i, av att de är sammanboende eller ej samt huruvida en eller bägge föräldrarna har haft sjuk- och aktivitetsersättning, sjukpenning eller varit arbetslös minst 90 dagar under barnets första två år.

medan svenskfödda och utlandsfödda mammor däremot inte skiljer sig avsevärt när det gäller uttaget.

När det kommer till den fjärde hypotesen, den om inkomst, framträder olika resultat för mammor och pappor. Hypotesen får stöd när det gäller mammas beteende. För dem ökar i huvudsak sannolikheten för ett jämställt uttag i takt med ökad inkomst. För mammor som är höginkomsttagare fördubblas sannolikheten för ett jämställt uttag jämfört med de som är medelinkomsttagare. Men, för pappor är sannolikheten i stället störst för ett jämställt uttag vid en månadsinkomst på 5 till 7,5 prisbasbelopp,⁵² därefter minskar den kraftigt. Sannolikheten för ett jämställt uttag är också mindre vid inkomster under 5 prisbasbelopp. Resultaten innebär att sannolikheten för ett jämställt beteende sjunker redan när pappans inkomst ligger en bra bit under taket⁵³ i föräldraförsäkringen.

Resultaten för inkomst är paradoxala i det att kvinnor som tjänar över taket i föräldraförsäkringen har betydligt större sannolikhet för att leva i en jämställd relation. Samtidigt har män som tjänar över taket i stället en mindre sannolikhet för ett jämställt uttag. En tänkbar förklaring skulle kunna vara att män som tjänar över taket har barn tillsammans med kvinnor som tjänar under taket. Medan kvinnor som tjänar över taket har barn med män som också tjänar över taket. I vår studie av paregenskaper finner vi emellertid att det *inte* är förklaringen. Även vid kontroll för fördelningen av inkomsten mellan mamman och pappan samt för nivån på parets inkomst visar det sig att när pappan har den större delen (60–79 procent) av hushållets pensionsgrundande inkomst minskar sannolikheten för ett jämställt uttag. Om mamman är den som i stället tjänar motsvarande andel är sannolikheten för ett jämställt uttag i stället lika stor som om föräldrarna tjänar ungefär lika mycket. Vi får med andra ord olika resultat beroende på om det är mamman eller pappan som har den höga/låga lönen alternativt den större/mindre delen av den totala inkomsten. Detta talar mot att inkomsten generellt är det som styr uttaget (såtillvida att den med högst inkomst tar minst föräldraledighet).

De paradoxala resultaten kan också beskrivas som att mammor och pappor med höga inkomster betar sig på ett likartat sätt, dvs. de tar ut färre föräldrapenningdagar än andra mammor/pappor. Ett likartat beteende ger emellertid motsatt effekt för jämställdheten i föräldrapenninguttaget. Mammans minskade föräldrapenninguttag ökar jämställdheten, medan pappans minskade uttag är negativt för jämställdheten. Det är dock mycket viktigt att påpeka att även om beteendet är likartat i den mening att såväl höginkomsttagarmammorna som höginkomsttagarpapporna tar ut färre föräldrapenningdagar än andra mammor och pappor är det fortfarande av större betydelse att vara mamma/pappa än att vara höginkomsttagare. Även om höginkomsttagarmammor delar mer jämställt på föräldrapenningdagarna än mammor i andra inkomstgrupper är det fortfarande 72 procent⁵⁴ av föräldraparen där

⁵² 17 000–25 000 kr med 2008 års prisbasbelopp (det är inkomstuppgifterna är hämtade ifrån).

⁵³ Föräldraförsäkringen ger ersättning för inkomstbortfall upp till 10 prisbasbelopp. 10 prisbasbelopp bestod 2008 (det är inkomstuppgifterna är hämtade ifrån) av 410 000 kr.

⁵⁴ Se tabell 12 i bilaga 1.

mamman är höginkomsttagare som *inte* delar jämställt på föräldrapenningdagarna. Vi ser också att oavsett om mamman eller pappan är den som står för majoriteten (60–79 procent) av hushållets inkomst så tar kvinnan i genomsnitt ut 82 respektive 81 procent av föräldrapenningdagarna.

Efter denna utveckling kring inkomster återgår vi till hypoteserna. Även den femte hypotesen om sektorstillhörighet får stöd i den bemärkelsen att sannolikheten för ett jämställt uttag ökar för de mammor och pappor som arbetar i offentlig sektor. Störst är sannolikheten för ett jämställt uttag om både mamman och pappan arbetar i offentlig sektor. Särskilt viktigt för att öka sannolikheten för ett jämställt uttag är det att pappan arbetar i offentlig sektor.⁵⁵

Den starka betydelsen av kön

Resultaten i studien visar mycket tydligt att man för att förstå föräldrars användande av föräldraförsäkringen måste studera både mamman och pappan. Man måste studera föräldrarna som par och relatera deras föräldrapenninguttag, relativa resurser samt individuella karaktäristika till varandra. Av resultaten framgår att vissa faktorer har olika betydelse för kvinnor och män, och framför allt ser vi att betydelsen av faktorer blir olika beroende på vem mamman/pappan har barn tillsammans med. Att kvinnan har en hög utbildning är exempelvis en faktor som mycket kraftigt ökar sannolikheten för ett jämställt uttag när man studerar föräldrarna var och en för sig. När föräldrarna relateras till varandra visar det sig däremot vara av betydelse att pappan inte har en högre utbildning än mamman. När vi studerar paregenskaper och därmed sätter föräldrarnas individuella karaktäristika i relation till varandra framkommer också att sannolikheten för ett jämställt uttag av föräldrapenningen ökar avsevärt om föräldrarna är lika både med avseende på ålder och på inkomst.

Tillsammans pekar resultaten för paregenskaper och individuella karaktäristiska på betydelsen av kvinnans position och resurstillgång för ett jämställt föräldrapenninguttag. Dels är det av relevans att föräldrarna har jämnbördiga positioner. Särskilt viktigt verkar det vara att pappan inte har längre utbildning än mamman eftersom det minskar sannolikheten för ett jämställt uttag. Vissa faktorer har olika betydelse för kvinnor och män, och framför allt ser vi att betydelsen av faktorer blir olika beroende på vem mamman/pappan har barn tillsammans med. Dels visar resultaten att ju högre utbildning mamman har desto större är sannolikheten för en jämställd fördelning av föräldrapenningdagarna. Även med ökad inkomst för mamman ökar sannolikheten för jämställt uttag. Att förstärka mammans position verkar

⁵⁵ Inom ramen för denna studie har betydelsen av kollektivavtal innehållande föräldralön inte kunnat bedömas. Det är möjligt att förekomsten av relativt generösa föräldralöneavtal inom statlig sektor är av betydelse för den ökade sannolikheten för ett jämställt uttag när pappan och/eller mamman arbetar i denna sektor. Något som talar emot den enskilda betydelsen av föräldralöneavtal är emellertid att sannolikheten för ett jämställt uttag ökar än mer om pappan arbetar i kommun eller landsting, där avtalen vid tiden för studien var långt ifrån lika generösa. Det förekommer dock även avtal om föräldralön inom andra sektorer. Försäkringskassan har inte uppgift om enskildas eventuella rätt till föräldralön.

således vara av betydelse om man vill uppnå ett föräldrapenninguttag som är mer jämställt.

Även om det finns faktorer som avsevärt ökar sannolikheten för ett jämställt uttag är det fortfarande en minoritet av föräldrarna i dessa grupper som delar jämställt på föräldrapenningdagarna. Utbildning och inkomst är de två mest betydelsefulla faktorerna. Att mamman har en högskoleutbildning som är två år eller längre mer än fördubblar sannolikheten för ett jämställt uttag. Trots detta delar 80 procent av paren där mamman har en högskoleutbildning som är minst två år *inte* jämställt på föräldrapenningdagarna. Att mamman är höginkomsttagare fördubblar sannolikheten för ett jämställt uttag. Trots det är det 72 procent av dessa par som *inte* delar jämställt.

Mäns och kvinnors inkomst har olika betydelse

Sammantaget visar resultaten att sannolikheten för ett jämställt föräldrapenninguttag påverkas olika beroende på om det är mamman eller pappan som förvärvat hushållets inkomster. När mamman har en hög inkomst som samtidigt utgör en majoritet av den totala hushållsinkomsten är det möjligt för familjen att avvara en betydande del av hennes inkomst för att hon ska vara hemma en längre tid. När papporna är i motsvarande situation är paren i låg utsträckning beredda att avvara hans inkomst. Detta ifrågasätter de frekvent förekommande argumenten om att det är mäns höga inkomster i sig och deras stora andel av hushållsinkomsten som är anledningen till avsaknaden av jämställdhet i föräldrapenninguttaget. Det visar sig i stället att huruvida du är mamma eller pappa är av avsevärt större betydelse för hur ditt föräldrapenninguttag ser ut, än vilken inkomst och andel av hushållets inkomst som du har. Slutsatsen som kan dras av detta är att kön tydligt är den enskilt viktigaste förklaringen till hur föräldrar fördelar föräldrapenningdagarna mellan sig. Resultaten ger också en indikation om varför politiska åtgärder som inkluderar ekonomiska incitament för att öka mäns uttag har haft svårt att uppnå önskad effekt.⁵⁶ Normerna kopplade till köns-tillhörighet har förmodligen stor betydelse.

⁵⁶ ISF 2012, Försäkringskassan 2010

Referenser

- Aisenbrey Silke, Marie Evertsson, Daniela Grunow. 2009. "Is There a Career Penalty for Mothers' Time Out?: A Comparison of Germany, Sweden and the United States." *Social Forces*, Vol. 88:2, s. 573–605.
- Angelov Nikolay, Per Johansson, Erica Lindahl. 2013. "Det envisa könsgapet i inkomster och löner – Hur mycket kan förklaras av skillnader i familjeansvar?" *IFAU* 2013:2, Uppsala.
- Angelov Nikolay, Per Johansson, Erica Lindahl. 2013. "Kvinnors högre föräldransvar och sjukfrånvaro" *IFAU* 2013:2, Uppsala.
- Bekkengen Lisbeth. 2002. *Man får välja: Om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Karlstad: Karlstad universitet.
- Boye Katarina. 2008. "Relatively different? How do gender differences in well-being depend on paid and unpaid work in Europe?" *Social Indicators Research* Vol. 93, s. 509–525.
- Boye Katarina. 2009. *Happy hour? Studies on well-being and time spent on paid an unpaid work*. Stockholm.
- Bygren Magnus, och Ann-Zofie Duvander. 2006. "Parents' workplace situation and fathers' parental leave use." *Journal of Marriage and Family*, 68, s. 363–372.
- Cedstrand Sofie. 2011. *Från idé till politisk verklighet. Föräldrapolitiken i Sverige och Danmark*. Umeå: Boréa.
- Datta Gupta Nabanita, Nina Smith, Mette Werner. 2008. "The impact of Nordic countries' family firendly policies on employment, wages and children." *Review Economic Houshold* Vol. 6, s. 65–89.
- Duvander Ann-Zofie, Tommy Ferrarini, Sara Thalberg. 2006. "Swedish parental leave: achievements and reform challenges." I Giovanna Rossi, red. *Reconciling Family and Work: New Challenges for Social Policies in Europe*. Italien: Franco Angeli.
- Duvander Ann-Zofie, Trude Lappegård, Gunnar Andersson. 2010. "Family policy and fertility: fathers' and mothers' use of parental leave and continued childbearing in Norway and Sweden." *European social policy* Vol. 20:45.
- Eriksson Helen. 2011. "The gendering effects of Swedens's gender-neutral care leave policy." *Population Review* Vol. 50:1, s. 156–169.

Evertsson Marie, Nermo, Magnus. 2007. "Changing resources and the division of housework: A longitudinal study of Swedish couples", *European Sociological Review*, 23, 455–470.

Forsell Johanna. 2002. *Hushållsproduktion och föräldradighet: Att städa, tvätta och laga mat – med och utan barn*. Linköping.

Försäkringskassan. 2012. "Föräldrapenning. Analys av användandet 1974–2011." *Socialförsäkringsrapport 2012:09*. Stockholm.

Försäkringskassan. 2011. "Föräldrapenning. Båda föräldrarnas försäkring?" *Socialförsäkringsrapport 2011:13*. Stockholm.

Försäkringskassan. 2010. "Jämställdhetsbonus. En effektutvärdering." *Socialförsäkringsrapport 2010:5*. Stockholm.

Försäkringskassan. 2006. "Föräldrarnas användning av föräldraförsäkringen" *Försäkringskassan Analyserar*. Stockholm.

Gauthier Anne H, Frank F Furstenberg. 2002. "The transition to adulthood: a time use perspective", *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Mars:153–171

Hobson Barbara, Ann-Zofie Duvander, Karin Halldén. 2006. "Men and women's agency and capabilities to create a worklife balance in diverse and changing institutional contexts." I Lewis Jane, red. *Children, Changing Families and Welfare States*. Edward Elgar: Cheltenham.

Internet 1. 2013-02-28. <http://www.regeringen.se/sb/d/2593/a/14257>. Stockholm

Internet 2. 2013-02-28. <http://www.regeringen.se/sb/d/14841/a/168907>. Stockholm

Internet 3. 2013-02-05. http://www.scb.se/Pages/Product___12223.aspx. Örebro: SCB

Internet 4. 2013-03-05. http://www.scb.se/Pages/Article___354217.aspx. Örebro: SCB

ISF. 2012. *Ett jämställt uttag? Reformer inom föräldraförsäkringen*, Rapport 2012:4. Stockholm.

Klinth Roger. 2002. *Göra Pappa Med Barn: Den Svenska Pappapolitiken 1960–95*. Umeå: Boréa.

Kokkonen Andrej. 2010. *Bedroom Politics. How family policies affect women's fertility and union formation decisions*. Göteborgs universitet: Göteborg.

Kotsdam Andreas, Henning Finseraas. 2011. "The state intervenes in the battle of the sexes: Causal effects of paternity leave." *Social Science Research* Vol. 40, s. 1611–1622.

Månsdotter Anna. 2010. "How do masculinity, paternity leave, and mortality associate? A study of fathers in the Swedish parental & child cohort of 1988/89". *Social Science & Medicine* 71:3, s. 576–583.

Nyberg Anita. 2010. "Cash-for-childcare schemes in Sweden: history, political contradictions and recent developments." i Jorma Sipilä, Katja Repo and Tapio Rissanen, red. *Cash-for-Childcare: The Consequences for Caring Mothers*. Edward Elgar: Cheltenham.

Oláh Livia Sz, Eva M. Bernhardt. 2009. "Sweden: Combining childbearing and gender equality, Demographic research." *Demographic research* Vol. 19: 28, s. 1105–1144.

Riksförsäkringsverket. 2004. "Flexibel föräldrapenning – hur mammor och pappor använder föräldrapenningen och hur länge de är föräldralediga." *RFV Analyserar* 2004:1. Stockholm.

Sundström Marianne, Ann-Zofie Duvander. 2002. "Gender Division of Childcare and the Sharing of Parental Leave among New Parents in Sweden." *European sociological review* Vol. 18: 4, s. 433–447.

SCB. 2010. *På tal om kvinnor och män – Lathund om jämställdhet 2010*. Örebro: SCB

Van der Lippe Tanja, Jacques Siegers. 1994 "Division of Household and Paid Labour between Partners: Effects of Relative Wage Rates and Social Norms", *Kyklos*, 47: 109–136.

Bilaga 1 Andelsmått och frekvenser⁵⁷

Tabell 1 Antal föräldrapar totalt i hela urvalspopulationen utifrån olika ålderskombinationer

Mammans ålder	Pappans ålder							Totalt
	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50+	
20–24	2 874	3 660	1 353	459	146	50	33	8 575
25–29	651	6 891	6 168	2 002	534	189	88	16 523
30–34	145	1 950	7 877	4 322	1 189	381	187	16 051
35–39	31	337	1 442	2 894	1 536	579	245	7 064
40–44	–	54	187	412	635	330	148	1 775
45–49	–	–	10	–	27	29	–	104
Totalsumma	3 710	12 894	17 037	10 106	4 067	1 558	720	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 2 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika ålderskombinationer

Mammans ålder	Pappans ålder						
	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50+
20–24	6	7	7	8	8	6	6
25–29	7	12	14	11	10	8	7
30–34	7	15	20	16	12	7	10
35–39	6	9	16	16	13	9	9
40–44	22	11	13	10	10	10	5
45–49	0	0	0	29	0	10	11

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 3 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika ålderskombinationer utifrån mammans respektive pappans ålder

	20–24	25–29	30–34	35–39	40–44	45–49	50+
Utifrån pappans ålder	6	11	16	14	12	9	8
Utifrån mammans ålder	7	12	17	14	10	10	–

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 4 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen utifrån vem i föräldraparet som är äldst (antal inom parentes)

Andel	Pappan äldre	Mamman äldre	Mindre än 5 års åldersskillnad ålder
Jämställda	10	10	14
Ojämställda	90	90	86

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

⁵⁷ Antal under 25 redovisas inte.

Tabell 5 Antal föräldrapar totalt utifrån vem i föräldraparet som är äldst

Antal	Pappans utbildning			Totalt
	För-gymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial mindre än 2 år	
Ojämsställda	10 410	1 277	31 867	43 554
Jämsställda	1 137	139	5 262	6 538
Totalsumma	11 547	1 416	37 129	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 6 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika kombinationer i hela urvalspopulationen utifrån utbildning (fyra kategorier)

Mammans utbildning	Pappans utbildning				Saknas/Okänd
	För-gymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial mindre än 2 år	Eftergymnasial minst 2 år	
Förgymnasial	4	5	10	5	5
Gymnasial	6	6	8	10	4
Eftergymnasial mindre än 2 år	15	12	14	17	3
Eftergymnasial minst 2 år	11	14	17	25	7
Saknas/Okänd	4	5	15	6	7

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 7 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen när utbildningsvariabeln används separat för mamman och pappan (fem kategorier)

	För-gymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial mindre än 2 år	Eftergymnasial minst 2 år	Saknas/Okänd	Totalt
Mammans utbildning	5	7	14	20	6	12,9
Pappans utbildning	5	7	14	20	6	13,1

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 8 Antal föräldrapar totalt i olika kombinationer utifrån utbildning (fyra kategorier)

Mammans utbildning	Pappans utbildning				Saknas/Okänd	Totalt
	För-gymnasial	Gymnasial	Eftergymnasial mindre än 2 år	Eftergymnasial minst 2 år		
Förgymnasial	1 301	2 441	153	391	126	4 412
Gymnasial	2 725	12 361	894	2 940	216	19 136
Eftergymnasial mindre än 2 år	225	1 352	258	823	35	2 693
Eftergymnasial minst 2 år	1 030	7 429	1 573	12 742	164	22 938
Saknas/Okänd	252	301	34	186	140	913
Totalt	5 533	23 884	2 912	17 082	681	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 9 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika kombinationer i hela urvalspopulationen utifrån två utbildningskategorier (högst gymnasial eller eftergymnasial)

Mammans utbildning	Pappans utbildning		
	Högst Gymnasial	Eftergymnasial	Saknas/Okänd
Högst gymnasial	4	5	5
Eftergymnasial	8	15	5
Saknas/Okänd	4	6	7

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 10 Antal föräldrapar totalt i olika kombinationer utifrån två utbildningskategorier (högst gymnasial eller eftergymnasial)

Mammans utbildning	Pappans utbildning			Totalt
	Högst Gymnasial	Eftergymnasial	Saknas/Okänd	
Högst gymnasial	1 301	2 985	126	4 412
Eftergymnasial	3 980	40 372	415	44 767
Saknas/Okänd	252	521	140	913
Totalsumma	5 533	43 878	681	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 11 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika kombinationer i hela urvalspopulationen utifrån pensionsgrundande inkomst (PGI)

Mammans PGI 2008	Pappans PGI 2008			
	0-5	5-7,5	7,5-10	10+
0-5	7	9	10	11
5-7,5	7	13	13	12
7,5-10	11	23	24	20
10+	10	30	34	28

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 12 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen utifrån mammas respektive pappans pensionsgrundande inkomst (PGI)

	0-5	5-7,5	7,5-10	10+
Utifrån mammas inkomst	9	12	21	28
Utifrån pappans inkomst	7	13	15	18

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 13 Antal föräldrapar totalt i olika kombinationer utifrån pensionsgrundande inkomst (PGI)

Mammans PGI 2008	Pappans PGI 2008				Totalt
	0-5	5-7,5	7,5-10	10+	
0-5	8 099	6 327	3 900	1 549	19 875
5-7,5	3 008	6 961	6 355	2 836	19 160
7,5-10	831	1 581	2 612	2 563	7 587
10+	309	332	804	2 025	3 470
Totalsumma	12 247	15 201	13 671	8 973	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 14 Andel (%) av papporna i ett visst inkomstspann i hela urvalspopulationen som är förälder tillsammans med en mamma i ett visst inkomstspann

Pappans PGI 2008	Mammans PGI 2008				Totalt
	0-5	5-7,5	7,5-10	10+	
0-5	66	25	7	3	100
5-7,5	42	46	10	2	100
7,5-10	29	46	19	6	100
10+	17	32	29	23	100
Totalsumma	40	38	15	7	100

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 15 Andel (%) av mammorna i ett visst inkomstspann i hela urvalspopulationen som är förälder tillsammans med en pappa i ett visst inkomstspann

Mammans PGI 2008	Pappans PGI 2008				Totalt
	0-5	5-7,5	7,5-10	10+	
0-5	41	32	20	8	100
5-7,5	16	36	33	15	100
7,5-10	11	21	34	34	100
10+	9	10	23	58	100
Totalsumma	24	30	27	18	100

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 16 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika kombinationer i hela urvalspopulationen utifrån vem i hushållet som tjänar mest

	Högst PGI 2008		
	Pappa högre	Mamma högre	Max 25% i inkomstskillnad
Ojämställda	89	88	83
Jämställda	11	12	17

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 17 Antal föräldrapar totalt i olika kombinationer utifrån vem i hushållet som tjänar mest

Antal	Pappa högre	Mamma högre	Max 25% i inkomstskillnad	Totalt
Ojämställda	22 921	7 481	13 152	43 554
Jämställda	2 820	1 035	2 683	6 538
Totalsumma	25 741	8 516	15 835	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 18 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen utifrån mammans boendekommun

Kommuntyp	Ojämställda	Jämställda
Storstäder och förortskommuner till dessa	84	16
Större städer och förortskommuner till dessa	87	13
Glesbygdskommuner och kommuner i glesbefolkad region	92	8
Resterande kommuner	91	9

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 19 Antal jämställda föräldrapar i hela utifrån mammans boendekommun

Kommuntyp	Ojämställd	Jämställd	Totalt
Storstäder och förortskommuner till dessa	16 143	3 100	19 243
Större städer och förortskommuner till dessa	14 535	2 198	16 733
Glesbygdskommuner och kommuner i glesbefolkad region	1 797	159	1 956
Resterande kommuner	11 079	1 081	12 160
Totalt	43 554	6 538	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 20 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen i olika kombinationer utifrån födelseland

Andel	Båda födda i Sverige	Pappa född i Sverige	Mamma född i Sverige	Ingen född i Sverige
Jämställda	15	13	10	5

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 21 Antal föräldrapar totalt i olika kombinationer utifrån födelseland (två kategorier)

Antal	Båda födda Sverige	Pappa född Sverige	Mamma född Sverige	Ingen född i Sverige	Totalt
Ojämställda	31 295	3 251	3 082	5 926	43 554
Jämställda	5 408	474	352	304	6 538
Totalsumma	36 703	3 725	3 434	6 230	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 22 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika kombinationer utifrån födelseland (sex kategorier)

Mammans födelseland	Pappans födelseland					
	Sverige	Övriga Norden	EU utom Norden	Europa utom EU	USA med flera	Övriga länder
Sverige	15	14	14	5	11	9
Övriga Norden	17	13	4	0	0	3
EU utom Norden	15	4	8	7	25	5
Europa utom EU	10	0	8	5	20	10
USA med flera	15	0	4	0	7	13
Övriga länder	11	8	10	5	0	4

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 23 Antal föräldrapar totalt i olika kombinationer av födelse-land

Mammans födelse-land	Pappans födelse-land						Totalt
	Sverige	Övriga Norden	EU utom Norden	Europa utom EU	USA med flera	Övriga länder	
Sverige	36 703	490	823	454	194	1 473	40 137
Övriga Norden	465	52	–	–	–	30	589
EU utom Norden	743	24	707	46	–	102	1 634
Europa utom EU	369	15	40	1 263	5	90	1 782
USA med flera	124	–	24	–	–	–	173
Övriga länder	2 024	75	69	60	–	3 538	5 777
Totalsumma	40 428	659	1 687	1 839	238	5 241	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 24 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen utifrån mammas respektive pappans födelse-land

	Sverige	Övriga Norden	EU utom Norden	Europa utom EU	USA med flera	Övriga länder
Pappans födelse-land	15	12	11	5	11	5
Mammans födelse-land	14	15	11	6	12	7

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 25 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika kombinationer i hela urvalspopulationen utifrån om de är sammanboende eller inte vid barnets tvåårsdag

	Sammanboende	Icke sammanboende
Ojämställda	86	93
Jämställda	14	7

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 26 Antal föräldrapar i olika kombinationer utifrån om de är sammanboende eller inte vid barnets tvåårsdag

	Sammanboende	Icke sammanboende	Totalt
Ojämställda	39 250	4 304	43 554
Jämställda	6 217	321	6 538
Totalsumma	45 467	4 625	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 27 Andel (%) jämställda föräldrapar i olika kombinationer i hela urvalspopulationen utifrån föräldrarnas sektortillhörighet

Sektor mamma 2009	Sektor pappa 2009			
	Landsting/kommun	Statligt	Privat	Ej förvärvs- arbetande
Landsting/kommun	22	19	12	5
Statligt	31	29	19	6
Privat	19	23	13	4
Ej förvärvs- arbetande	8	8	7	3

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 28 Antal jämställda föräldrapar i olika kombinationer utifrån föräldrarnas sektortillhörighet

Sektor mamma 2009	Sektor pappa 2009				Totalt
	Landsting/kommun	Statligt	Privat	Ej förvärvsarbetande	
Landsting/kommun	2 124	1 028	10 391	668	14 211
Statligt	291	866	2 227	114	3 498
Privat	1 584	1 451	20 615	994	24 644
Ej förvärvsarbetande	552	356	5 068	1 763	7 739
Totalsumma	4 551	3 701	38 301	3 539	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 29 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen utifrån om någon av föräldrarna varit arbetslösa minst 90 dagar under barnets första två år

	Ingen arbetslös	Båda arbetslösa	Endast pappan arbetslös	Endast mamman arbetslös
Ojämställda	84	94	92	91
Jämställda	16	6	8	9

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 30 Antal föräldrapar totalt utifrån om någon av föräldrarna varit arbetslösa under barnets första två år

	Ingen arbetslös	Båda arbetslösa	Endast pappan arbetslös	Endast mamman arbetslös	Totalt
Ojämställda	29 019	3 273	5 803	5 459	43 554
Jämställda	5 330	197	482	529	6 538
Totalsumma	34 349	3 470	6 285	5 988	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 31 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen utifrån om någon av föräldrarna haft sjukpenning minst 90 dagar under barnets första två år

	Ingen har haft sjukpenning	Båda sjukpenning	Endast pappan sjukpenning	Endast mamman sjukpenning
Jämställda	13	0	6	15

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 32 Antal föräldrapar utifrån om någon av föräldrarna haft sjukpenning minst 90 dagar under barnets första två år

	Ingen sjukpenning	Båda sjukpenning	Endast pappan sjukpenning	Endast mamman sjukpenning	Totalt
Ojämställda	41 810	49	705	990	43 554
Jämställda	6 315	–	45	178	6 538
Totalsumma	48 125	49	750	1 168	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 33 Andel (%) jämställda föräldrapar i hela urvalspopulationen utifrån om någon av föräldrarna haft sjukersättning under barnets första två år

	Ingen haft SA	Båda SA	Endast pappan SA	Endast mamman SA
Ojämställda	87	82	97	92
Jämställda	13	8	3	8

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 34 Antal föräldrapar totalt i olika kombinationer utifrån om någon av föräldrarna haft sjukersättning under barnets första två år

	Ingen haft SA	Båda SA	Endast pappan SA	Endast mamman SA	Totalt
Ojämställda	42 557	44	413	540	43 554
Jämställda	6 474	–	–	49	6 538
Totalsumma	49 031	48	424	589	50 092

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 35 Andel (%) dagar uttagna i genomsnitt av mamman relaterat till hushållets genomsnittliga PGI samt mammans andel av hushållsinkomsten (antal par inom parentes)

	Mamma 0–19%	Mamma 20–39%	Mamma 40–59%	Mamma 60–79%	Mamma 80+%
PGI 0–5 PBB	78 (5 587)	80 (2 488)	84 (2 217)	87 (1 568)	90 (2 905)
PGI 5–7,5 PBB	70 (958)	82 (4 639)	81 (11 875)	83 (984)	86 (222)
PGI 7,5–10 PBB	66 (190)	80 (2 852)	74 (6 898)	72 (389)	84 (38)
PGI >10 PBB	79 (245)	79 (1 917)	69 (2 601)	67 (274)	69 (23)

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Tabell 36 Andel (%) uttagna dagar beroende på mammans andel av hushållsinkomsten

Mammans andel av hushållets totala inkomst	Andel dagar mamman
Ingen inkomst	90
Mamma 0–19 %	77
Mamma 20–39 %	81
Mamma 40–59 %	78
Mamma 60–79 %	82
Mamma 80+ %	90

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

Bilaga 2 Urval och metod

Urval

Analysen är baserad på uppgifter från Försäkringskassans register. Urvalet består av samtliga barn födda 2009 där någon av föräldrarna tagit ut föräldrapenning under barnets första två år. Kravet är också att föräldrarna hade gemensam vårdnad för barnet när det fyllde två år. Detta för att säkerställa att förutsättningarna för ett jämställt uttag finns. För att undvika situationer där någon av föräldrarna använder föräldrapenningdagar för tidigare barn är endast föräldrarnas första gemensamma barn med i urvalet. Det finns vissa situationer när en fördelning om 40/60 inte är möjlig. För att få ett så rättvisande resultat som möjligt har situationer där föräldrar har en begränsad eller ingen möjlighet att ta ut dagar på samma villkor därför tagits bort. Sammantaget har följande barn och föräldrar tagits bort:

- Barn där inte någon av föräldrarna har tagit ut en enda föräldrapenningdag
- Barn som inte är föräldrarnas första gemensamma barn
- Barn med en vårdnadshavare (vid tvåårsdagen)
- Barn där ena föräldern är oförmögen att vårda barnet
- Barn som inte är födda i Sverige
- Barn som är tvillingar, trillingar osv.
- Barn och föräldrar som blivit avregistrerade innan barnet fyllt två år
- Adopterade barn
- Barn med vårdnadshavare av samma kön

Eftersom föräldrar som inte har gemensam vårdnad om barnet inte har möjlighet att göra en jämställd fördelning av föräldrapenninguttaget har barnen till dessa föräldrar tagits bort. Dagar som används av andra än vårdnadshavarna har sorterats bort av samma anledning. Inte heller i fall där ena föräldern är oförmögen att vårda barnet är det möjligt att göra ett jämställt uttag, även dessa barn har rensats ut från populationen.

Barn födda utanför Sverige har uteslutits med anledning av att föräldrarna inte med säkerhet har haft möjlighet att använda föräldrapenningen direkt från barnets födelse och därmed är förutsättningarna för användandet inte lika som för övriga barn. Därtill är det inte säkert att föräldrarna till dessa barn fått samma information om föräldraförsäkringen som föräldrar till barn födda i Sverige. Barn som ingår i flerbarnsfödelse har också tagits bort, då särskilda föräldrapenningregler gäller för dessa barn. Vidare har barn och föräldrar som avregistrerats från Försäkringskassan under barnets första två år uteslutits. Avregistrering sker huvudsakligen på grund av att en person flyttar från Sverige eller om en person avlider.

Efter det att utlandsfödda barn uteslutits fanns det kvar 5 adopterade barn som samtidigt var födda i Sverige. Då detta är ett mycket litet antal har gruppen adopterade barn helt tagits bort. Även barn med samkönade vårdnadshavare har rensats bort. Vidare har föräldrar under 20 år och mammor över 49 år tagits bort. Detta på grund av att dessa varit ytterst få till antalet.

Dessutom har dagar som uttagna före förlossning uppskattas och tagits bort, då dessa enbart är möjliga att använda för mamman.

Efter att dessa rensningar har gjorts rör det sig totalt om 50 092 barn vilkas föräldrar under perioden har haft möjlighet att fördela föräldrapenningen jämförbart mellan sig.

Analysmetoder

För att undersöka sambandet mellan jämförbart uttag av föräldrapenning och hushållsammansättningen på mikronivå har vi använt oss av en definition som ger ett binärt utfallsmått: jämförbart och ej jämförbart uttag. Utfallsvariabeln i den här rapporten utgörs av huruvida hushållet klassas som ett '40/60'-hushåll eller inte. Hushållen som inte uppfyller villkoret på jämförbart uttag klassas som jämförelsegruppen (ej jämförbart uttag).

Då utfallsmåttet som används i rapportens regressioner är binärt används logistiska regressioner. Resultaten som presenteras i tabellerna 3 och 4 ska därmed tolkas som kvoten av oddset inom en variabel i jämförelse med variabelns referenskategori, så kallade oddskvoter. Oddskvoten för referensvärdet är alltid ett. För övriga kategorier gäller: om oddskvoten är större än ett är oddset för kategorin större än referensvärdets. Motsatt för värden under ett. För oddskvoter gäller att ett värde över ett ska tolkas som att sannolikheten för att dela lika ökar. Motsvarande för värden under ett. I rapporten approximeras skattade oddskvoter som relativa risker och tolkas därmed som skillnader i sannolikheter.

Tolkningarna av resultaten baseras på skattningarna av de inkluderande förklarande variablerna. Valet av förklarande variabler baseras på tidigare forskning inom området samt en önskan att testa ytterligare variabelers eventuella påverkan på hushållets beslut om fördelning av föräldrapenningsdagar.

Resultaten presenteras dels med korstabeller med två variabler (bilaga 1), dels med två olika logistiska regressioner. Båda har '40/60' som beroende variabel. De skiljer sig åt genom formen på de inkluderade förklarande variablerna. Den första fokuserar på individuella egenskaper medan den andra fokuserar på paregenskaper. Estimaten påvisar vilka förklarande variabler som har ett statistiskt samband med utfallet ('40/60'). I den första regressionen används föräldrarnas respektive individuella värden för de förklarande variablerna. Därmed förekommer varje förklarande variabel i två versioner med två referensgrupper för varje hushåll. Resultaten ska tolkas som två separata variabler där estimaten från en av variablerna är konstanthållen för övriga variabler i regressionen. I den andra regressionen, där paregenskaper studeras, är samtliga variabler aggregerade till hushållsnivå. Här inkluderas variabler som beskriver relativa skillnader mellan

mamman och pappan inom hushållet. Därmed visar den, till skillnad från den regressionen som fokuserar individuella egenskaper, betydelser av sammansättningar av de förklarande variablerna (exempelvis kombinationer av utbildningsnivåer).

Multikolinjäritet

För att undersöka om variablerna som ingår i regressionerna är korrelerade med varandra har Spearmans korrelationskoefficienter skattats. Om två, eller flera, variabler som ingår i samma regression är högt korrelerade med varandra (så kallad multikolinjäritet) kan det ha en negativ inverkan på de skattade resultatens trovärdighet. Korrelationerna är skattade för de variabler som har en naturlig rangordning (ålder, utbildningsnivå och PGI). Övriga variabler som används i regressionerna (t.ex. kommutyp, fördelseland och sektor) har inte naturliga rangordningar och går därmed inte att tolka med den här metoden.⁵⁸ Resultaten (se tabell nedan) påvisar måttligt positiva korrelationer, med undantag för variablerna som baseras på hushållens genomsnittliga värden (Ålder, hushåll, och PGI, hushåll) som givetvist är starkt korrelerade med personernas i hushållens motsvarande värden. Då de ingår som förklarande variabler i olika regression utgör detta inte ett statistiskt problem.

Tabell 37 Spearman correlations coefficient

	Ålder, pappa	Ålder, mamma	Ålder, hushåll	Utbildning, pappa	Utbildning, mamma	PGI, pappa	PGI, mamma	PGI, hushåll
Ålder, pappa	1	–	–	–	–	–	–	–
Ålder, mamma	0,51	1	–	–	–	–	–	–
Ålder, hushåll	0,77	0,74	1	–	–	–	–	–
Utbildning, pappa	0,16	0,21	0,2	1	–	–	–	–
Utbildning, mamma	0,19	0,24	0,24	0,45	1	–	–	–
PGI, pappa	0,23	0,25	0,27	0,27	0,26	1	–	–
PGI, mamma	0,21	0,36	0,31	0,29	0,36	0,4	1	–
PGI, hushåll	0,25	0,35	0,33	0,32	0,34	0,78	0,73	1

Källa: Försäkringskassans egna beräkningar

⁵⁸ Motsvarande korrelationer skulle kunnat göras med kontinuerliga värden, där utbildning beräknas som antal år av skolgång. Men då vi använde de grupperade variablerna i regressionerna valde vi att använda Spearmans korrelationskoefficienter.

Bilaga 3. Variabeln ursprungsland

Tabell 38 Gruppering av variabeln ursprungsland

Grupp	Länder
Norden	Danmark, Norge, Finland, Island
EU	Belgien, Bulgarien, Cypern, Estland, Frankrike, Grekland, Irland, Italien, Lettland, Luxemburg, Litauen, Malta, Nederländerna, Polen, Portugal, Rumänien, Slovakien, Slovenien, Spanien, Storbritannien, Storbritannien Tjeckien, Tjeckoslovakien, Tyskland, Tyska dem rep, (DDR), Ungern, Österrike och Nordirland,
Övriga Europa	Albanien, Andorra, Bosnien och Hercegovina, Bosnien-Hercegovina, Gibraltar, Jugoslavien, Kosovo, Kroatien, Lichtenstein, Makedonien, Moldavien, Monaco, Montenegro, Ryssland, San Marino, Schweiz, Serbien, Serbien och Montenegro, Turkiet, Ukraina, Vatikanstaten, Vitryssland
USA med flera	USA, Kanada, Japan, Australien, Nya Zeeland
Övriga länder	Övriga länder

Bilaga 4. Fördelning i län och kommun

Tabell 39 Antal och andel föräldrapar som fördelat föräldrapenningdagarna mellan sig enligt principen 40/60, fördelat på län

Län	Antal som fått föräldrapenning	Antal som delat 40/60	Andel som delat 40/60
Samtliga län	50 092	6 538	13,05
Uppsala län	1 805	316	17,51
Stockholms län	12 597	2 044	16,23
Västerbottens län	1 286	208	16,17
Västra Götalands län	8 658	1 183	13,66
Jämtlands län	581	74	12,74
Västernorrlands län	1 113	139	12,49
Västmanlands län	1 260	157	12,46
Östergötlands län	2 201	268	12,18
Dalarnas län	1 245	150	12,05
Kronobergs län	919	109	11,86
Norrbottnens län	1 123	133	11,84
Örebro län	1 530	180	11,76
Södermanlands län	1 275	142	11,14
Gävleborgs län	1 297	140	10,79
Gotlands län	275	29	10,55
Skåne län	6 358	665	10,46
Värmlands län	1 280	127	9,92
Hallands län	1 583	156	9,85
Jönköpings län	1 672	152	9,09
Kalmar län	1 068	90	8,43
Blekinge län	729	57	7,82
Saknas	237	19	8,02

Kommun- kod	Kommun	Antal familjer fått FP	Antal familjer med 40/60	Procent
0512	Ydre	10
0513	Kinda	35	7	20,00
0560	Boxholm	26
0561	Åtvidaberg	37
0562	Finspång	96	7	7,29
0563	Valdemarsvik	25	–	–
0580	Linköping	824	135	16,38
0581	Norrköping	743	81	10,90
0582	Söderköping	60	6	10,00
0583	Motala	182	12	6,59
0584	Vadstena	25	4	16,00
0586	Mjölby	121	10	8,26
0604	Aneby	28	–	–
0617	Gnosjö	53
0642	Mullsjö	23
0643	Habo	67	6	8,96
0662	Gislaved	121	5	4,13
0665	Vaggeryd	58	7	12,07
0680	Jönköping	708	82	11,58
0682	Nässjö	127	17	13,39
0683	Värnamo	161	7	4,35
0684	Sävsjö	38	3	7,89
0685	Vetlanda	138	12	8,70
0686	Eksjö	69	5	7,25
0687	Tranås	81	6	7,41
0760	Uppvidinge	38	4	10,53
0761	Lessebo	28	3	10,71
0763	Tingsryd	29	4	13,79
0764	Alvesta	87	5	5,75
0765	Älmhult	82	14	17,07
0767	Markaryd	47	10	21,28
0780	Växjö	490	64	13,06
0781	Ljungby	118	5	4,24
0821	Högsby	23	–	–
0834	Torsås	24
0840	Mörbylånga	73	7	9,59
0860	Hultsfred	53
0861	Mönsterås	50	4	8,00
0862	Emmaboda	31
0880	Kalmar	346	35	10,12
0881	Nybro	86	3	3,49
0882	Oskarshamn	127	11	8,66
0883	Västervik	153	23	15,03
0884	Vimmerby	72	3	4,17
0885	Borgholm	30	–	–
0980	Gotland	275	29	10,55
1060	Olofström	52
1080	Karlskrona	319	30	9,40
1081	Ronneby	138	7	5,07
1082	Karlshamn	136	15	11,03
1083	Sölvesborg	84	4	4,76

Kommun- kod	Kommun	Antal familjer fått FP	Antal familjer med 40/60	Procent
1214	Svalöv	65	4	6,15
1230	Staffanstorps	139	23	16,55
1231	Burlöv	88	8	9,09
1233	Vellinge	130	12	9,23
1256	Östra Göinge	54	5	9,26
1257	Örkelljunga	37	5	13,51
1260	Bjuv	72	6	8,33
1261	Kävlinge	177	20	11,30
1262	Lomma	112	19	16,96
1263	Svedala	108	7	6,48
1264	Skurup	56	9	16,07
1265	Sjöbo	84	7	8,33
1266	Hörby	69	9	13,04
1267	Höör	93	8	8,60
1270	Tomelilla	61
1272	Bromölla	67	5	7,46
1273	Osby	74	3	4,05
1275	Perstorp	25
1276	Klippan	69
1277	Åstorp	89	3	3,37
1278	Båstad	53	3	5,66
1280	Malmö	1 697	202	11,90
1281	Lund	508	104	20,47
1282	Landskrona	224	15	6,70
1283	Helsingborg	698	51	7,31
1284	Höganäs	102	13	12,75
1285	Eslöv	166	27	16,27
1286	Ystad	118	9	7,63
1287	Trelleborg	211	19	9,00
1290	Kristianstad	417	28	6,71
1291	Simrishamn	63	4	6,35
1292	Ängelholm	206	13	6,31
1293	Hässleholm	226	18	7,96
1315	Hylte	48	3	6,25
1380	Halmstad	485	48	9,90
1381	Laholm	98	7	7,14
1382	Falkenberg	204	15	7,35
1383	Varberg	312	29	9,29
1384	Kungsbacka	436	54	12,39
1401	Härryda	218	40	18,35
1402	Partille	214	34	15,89
1407	Öckerö	55	3	5,45
1415	Stenungsund	136	12	8,82
1419	Tjörn	57	3	5,26
1421	Orust	66	8	12,12
1427	Sotenäs	31
1430	Munkedal	47	6	12,77
1435	Tanum	37	3	8,11
1438	Dals-Ed	26	–	–
1439	Färgelanda	27	–	–
1440	Ale	149	18	12,08

Kommun- kod	Kommun	Antal familjer fått FP	Antal familjer med 40/60	Procent
1441	Lerum	213	43	20,19
1442	Vårgårda	55	7	12,73
1443	Bollebygd	38	4	10,53
1444	Grästorp	27	6	22,22
1445	Essunga	23
1446	Karlsborg	24	3	12,50
1447	Gullspång	15
1452	Tranemo	54	6	11,11
1460	Bengtsfors	38	4	10,53
1461	Mellerud	37
1462	Lilla Edet	56	8	14,29
1463	Mark	167	11	6,59
1465	Svenljunga	43	3	6,98
1466	Herrljunga	45	4	8,89
1470	Vara	73	5	6,85
1471	Götene	76	9	11,84
1472	Tibro	43	6	13,95
1473	Töreboda	34	3	8,82
1480	Göteborg	3 307	543	16,42
1481	Mölnadal	427	80	18,74
1482	Kungälv	246	31	12,60
1484	Lysekil	52	6	11,54
1485	Uddevalla	250	22	8,80
1486	Strömstad	24
1487	Vänersborg	181	20	11,05
1488	Trollhättan	260	32	12,31
1489	Alingsås	185	25	13,51
1490	Borås	537	50	9,31
1491	Ulricehamn	108	13	12,04
1492	Åmål	35	4	11,43
1493	Mariestad	110	12	10,91
1494	Lidköping	205	22	10,73
1495	Skara	84	4	4,76
1496	Skövde	282	38	13,48
1497	Hjo	48	6	12,50
1498	Tidaholm	52	3	5,77
1499	Falköping	141	15	10,64
1715	Kil	72	10	13,89
1730	Eda	31	4	12,90
1737	Torsby	36	–	–
1760	Storfors	16
1761	Hammarö	87	7	8,05
1762	Munkfors	16
1763	Forshaga	58	4	6,90
1764	Grums	45	5	11,11
1765	Årjäng	37
1766	Sunne	62	6	9,68
1780	Karlstad	478	58	12,13
1781	Kristinehamn	106	9	8,49
1782	Filipstad	36
1783	Hagfors	50	3	6,00

Kommun- kod	Kommun	Antal familjer fått FP	Antal familjer med 40/60	Procent
1784	Arvika	113	12	10,62
1785	Säffle	37	4	10,81
1814	Lekeberg	42	3	7,14
1860	Laxå	25
1861	Hallsberg	75	11	14,67
1862	Degerfors	36	4	11,11
1863	Hällefors	25	3	12,00
1864	Ljusnarsberg	15	–	–
1880	Örebro	847	122	14,40
1881	Kumla	130	12	9,23
1882	Askersund	52	6	11,54
1883	Karlskoga	140	9	6,43
1884	Nora	43	4	9,30
1885	Lindesberg	100	4	4,00
1904	Skinnskatteberg	13	–	–
1907	Surahammar	34	4	11,76
1960	Kungsör	35	4	11,43
1961	Hallstahammar	82	13	15,85
1962	Norberg	41	7	17,07
1980	Västerås	706	103	14,59
1981	Sala	103	9	8,74
1982	Fagersta	68	7	10,29
1983	Köping	122	7	5,74
1984	Arboga	56	3	5,36
2021	Vansbro	29	4	13,79
2023	Malung	45
2026	Gagnef	47	6	12,77
2029	Leksand	62	4	6,45
2031	Rättvik	37	4	10,81
2034	Orsa	27
2039	Älvdalen	22	3	13,64
2061	Smedjebacken	47	5	10,64
2062	Mora	94	7	7,45
2080	Falun	275	47	17,09
2081	Borlänge	244	30	12,30
2082	Säter	56	8	14,29
2083	Hedemora	66	9	13,64
2084	Avesta	92	5	5,43
2085	Ludvika	102	14	13,73
2101	Ockelbo	24	3	12,50
2104	Hofors	44	10	22,73
2121	Ovanåker	43
2132	Nordanstig	48	5	10,42
2161	Ljusdal	69	4	5,80
2180	Gävle	538	77	14,31
2181	Sandviken	153	16	10,46
2182	Söderhamn	93	4	4,30
2183	Bollnäs	109	5	4,59
2184	Hudiksvall	176	14	7,95
2260	Ånge	32	4	12,50
2262	Timrå	86	13	15,12

Kommun- kod	Kommun	Antal familjer fått FP	Antal familjer med 40/60	Procent
2280	Härnösand	111	14	12,61
2281	Sundsvall	502	63	12,55
2282	Kramfors	59	5	8,47
2283	Sollefteå	83	5	6,02
2284	Örnsköldsvik	240	35	14,58
2303	Ragunda	20
2305	Bräcke	18	4	22,22
2309	Krokom	85	12	14,12
2313	Strömsund	36	3	8,33
2321	Åre	47
2326	Berg	27	5	18,52
2361	Härjedalen	38	5	13,16
2380	Östersund	310	42	13,55
2401	Nordmaling	34	4	11,76
2403	Bjurholm	9
2404	Vindeln	24	3	12,50
2409	Robertsfors	29	6	20,69
2417	Norsjö	18
2418	Malå	11	–	–
2421	Storuman	29
2422	Sorsele	10
2425	Dorotea	17
2460	Vännäs	44	5	11,36
2462	Vilhelmina	27	3	11,11
2463	Åsele	8	–	–
2480	Umeå	650	143	22,00
2481	Lycksele	64
2482	Skellefteå	312	37	11,86
2505	Arvidsjaur	22
2506	Arjeplog	12
2510	Jokkmokk	21	–	–
2513	Överkalix	12	–	–
2514	Kalix	58	7	12,07
2518	Övertorneå	10	–	–
2521	Pajala	17
2523	Gällivare	80	8	10,00
2560	Älvsbyn	32	–	–
2580	Luleå	419	73	17,42
2581	Piteå	177	13	7,34
2582	Boden	122	11	9,02
2583	Haparanda	28	4	14,29
2584	Kiruna	113	14	12,39

I serien Socialförsäkringsrapport har följande skrifter publicerats under år 2013:

- 2013:1 Att sakna försäkrad inkomst. En studie av individer som en följd av år saknar sjukpenninggrundande inkomst. Hur många är det och vilka grupper är överrepresenterade?
- 2013:2 Tio år med aktivitetsersättning. En studie av situationen för unga med aktivitetsersättning på grund av nedsatt arbetsförmåga
- 2013:3 Aktivitetsersättning – en väg till arbete? En systematisk litteraturöversikt
- 2013:4 De första 100 åren – svensk välfärdspolitik mellan historia och framtid. Rapport från forskarseminarium i Umeå 16–17 januari 2013
- 2013:5 Vårnadsbidrag. En översikt av systemen i de nordiska länderna och sammanfattning av forskningen kring dess effekter
- 2013:6 Föräldrar som inte vabbar
- 2013:7 Handikappersättning. Utveckling av mottagare 2003–2011
- 2013:8 De jämställda föräldrarna. Vad ökar sannolikheten för ett jämställt föräldrapenninguttag?